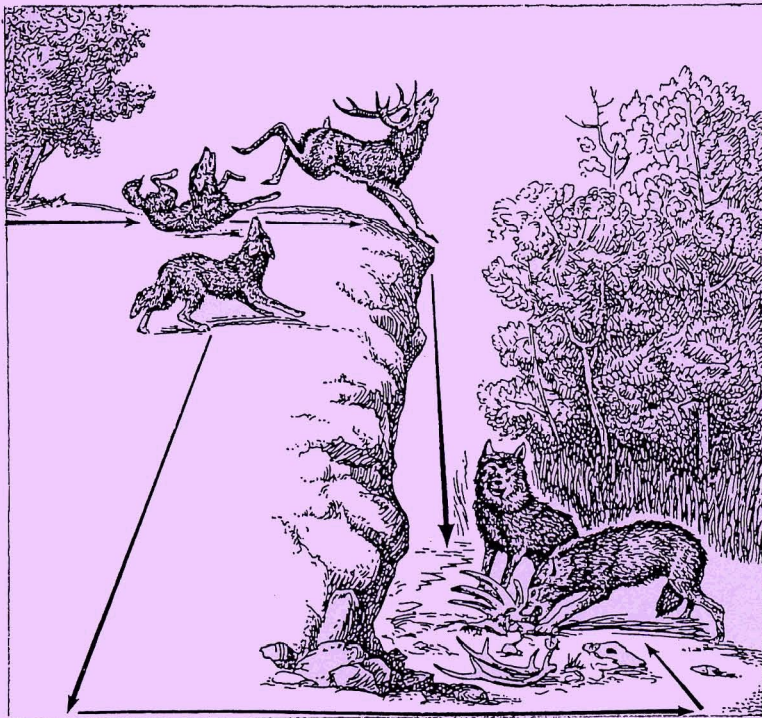


VARGENS NÄRINGSSÖK OCH MÄNNISKAN

Från ryskan efter Michail Pavlovs "Vargen"

av Elis Pålsson



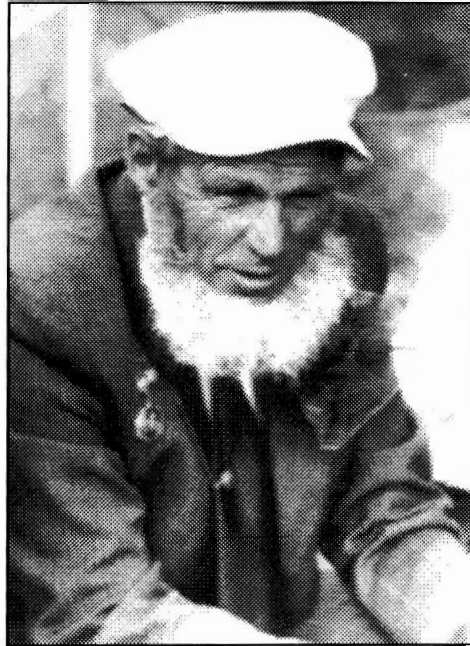
En vanlig jaktmetod bland Kaukasus vargar.
Från Bibikovs "Volk" (Vargen) 1985.

VARGENS NÄRINGSSÖK

OCH MÄNNISKAN

Från ryskan efter Michail Pavlovs "Vargen"

av Elis Pålsson



Michail Pavlov, 1980-talet

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

<i>Bakgrund och Förord</i>	5
<i>Kartor</i>	9-10
<i>Vem är Pavlov ?</i>	11
Från Pavlovs "Vargen" 1982:	
<i>Vargen i jakthushållningen</i>	12
<i>Vargens skadegörelse på tamdjur</i>	21
<i>Vargens farlighet för människan</i>	26
<i>Pavlovs litteraturhänvisningar /xx/</i>	36
Bilagor:	
<i>Vargdödade barn Åbo län 1880-82</i>	39
<i>Vargen i Rovdjursutredningen 1999</i>	
<i>- en vilseledande partsinlaga?</i>	42
<i>Pavlov om den skandinaviska</i>	
<i>kritiken mot honom</i>	48

BAKGRUND OCH FÖRORD

På önskan av biologen Ivar Mysterud vid Oslo universitet översatte jag år 1984 från ryskan och utgav *"Vargens beteende"*. Den innehåller 11 forskarrapporter som ingår i *"Povedénie volka"* (Vargens beteende), utgiven i Moskva 1980 av Sovjetunionens vetenskapsakademi under redaktion av professor D. Bibikov.

Översättningen var ett första försök att skaffa bättre kännedom om den eurasiatiska vargen, dvs vargen i Europa och Asien, som vår nordiska varg tillhör. Kunskapen om denna vargras begänsas starkt av att det mesta om den är skrivet på ryska - naturligt nog eftersom Sovjet/Ryssland hyser långt största delen av eurasiatisk varg. Kanske 3 % av den fanns utanför Sovjet. Det mesta som är skrivet om varg på andra språk än ryska behandlar den nordamerikanska, och dess beteende avviker i en del hänseenden från den eurasiatiska vargens.

Det ogillades av somliga att "Vargens beteende" omtalar eurasiatiska vargens stora skadegörelse på boskap, än mer att den ibland angriper människor. Denna mening av Bibikov upprörde mest: "I slutet av 1940-talet liksom tidigare förekom i ett antal distrikt fall av vargens människoätning."

Stefan Jonsson ledde *Svenska Naturskyddsföreningens "Projekt Varg" av 1971, en stor förberedelse för vargutplantering i Sverige*. Under rubriken "Varning för Vargens beteende" skrev Jonsson om min översättning och därmed om vargforskningen i Sovjet i *Sveriges Natur 1985:1*:

" - - Låt vara att utgivarens-översättarens syfte är vällovligt, men resultatet är katastrofalt. *'Vargens beteende' är ett dråpslag mot försöken att föra en seriös och faktaunderbyggd debatt om vargens biologi och existensberättigande.* - - I denna pytt i panna av andrahandsuppgifter, egna iakttagelser och vetenskapliga fakta, är det omöjligt att skilja sanningen från subjektiva uppfattningar och gamla myter. - - När man lägger ifrån sig häftet har man en känsla av att ha läst en dåligt redigerad antivarg-propaganda vilket det kanske också är - -".

Jonsson beskyllde mig för att i press ha framfört att de ungvargar som 1984 dök upp i landet "är latent farliga för människan, i synnerhet barn och därför bör skjutas". I Årsbok från Värmlands museum 1986, s. 130, avvisade han totalt att en (frisk) varg någonsin angripit en människa.

Sveriges Natur *vägrade* införa detta mitt svar på Jonssons angrepp: "I Sveriges Natur 1985:1 varnar Stefan Jonsson - 'ansvarig för Projekt Varg' - för skriften 'Vargens beteende', sovjetiska forskarrapporter som jag har refererat på svenska. Jonsson - i nästan varglösa Sverige - nöjer sig inte med att totalt döma ut ett par decenniers vargforskning i Sovjet, världens vargrikaste land. Därtill råskaller han på mig - översättaren, och tillvitar mig yttranden som jag aldrig har fällt. Den 'projektansvarige' visar knappast ansvar i hanteringen av ord. Jonsson kommer mig att tänka på den perserkung som fick dåliga bud från det krig han själv hade startat. Kungen visste hur sådant skulle avhjälpas - han slog ihjäl budbäraren".

I svensk radio, tv och press bestred ledande "naturfolk" samfällt att vargen angriper och ännu mera energiskt att den skulle döda människor. Sådant påstods vara sagor. "Rödluvan ljög" hette en landsomfattande kampanj. På mjölkkartonger trycktes 1986 : "Uppgifterna om vargens farlighet är överdrivna. Det är nästan bara norra Europa som har sagorna och sägnerna om 'stora stygga vargen'. I tv:s "Mitt i Naturen" förnekade landskände naturexperten Bertil Wahlin i januari 1985 vargens farlighet för människor. Bara sagor och fördomar hos oupplysta personer, sa han.

I Sveriges 5 största morgontidningar försökte jag få in ett motlägg. Sista försöket lyckades - i Göteborgs-Posten. Men flera tidningar gav i december 1984 utrymme åt Anders Bjärvall, Sveriges förment störste vargexpert (bl a Värmlands Folkblad, Kronobergaren, 15/12 84). Enligt pressen sa han: - **"Det är icke i något fall styrkt att vargarna i centrala Sovjet verkligen har anfallit människor. Jag är inte alls övertygad om hållbarheten i övrigt i rapporterna. De verkar ha tillkommit för att inför sovjetisk publik rättfärdiga den stora vargavskjutningen i Sovjet." På frågan om de sovjetiska rapporterna kan tillämpas på vargar i Sverige, svarade Bjärvall: "Nej, under inga förhållanden".**

Han beskyller alltså 11 ledande forskare i världens vargrikaste land för att gå den politiska diktaturens ärenden och för grov vetenskaplig oredlighet. Vargavlivningen skedde på landsbygdsbefolkningens begäran - men Bjärvall tror myndigheterna behövde urskulda sig inför ett vargälskande folk och därför hos forskarna beställa lögspridning om vargen. Se även s. 43.

I tidningen Land, 1985:6, uttalade sig **"Finlands vargexpert nr 1", professor Erkki Pulliainen, så här om att enligt kyrkoböcker och länsguvernören 22 barn i Åbo län hade vargdödsats 1880-82: "Uppgifterna är mycket opålitliga. Barnens försvinnande kan lika gärna haft andra orsaker". Detta trots bästa vittnesmål och att flertalet barn återfanns mer eller mindre uppätta.** Se utdrag ur Godenhjelm 1891, s. 39 ff.

Till Land skrev jag ett inlägg och bad Pulliainen förklara vad som var "andra orsaker". Det blev ingen publicering och inget privat svar.

*

Kampanjerna mot "Vargens beteende" 1984 föranledde mig att studera mer litteratur om vargens farlighet och skadegörelse. Från professor Bibikov fick jag Michail Pavlovs ryska "Volk" (Vargen) av 1982. Ur den översatte jag på Mysteruds önskan valda delar som fick titeln **"Ulvers næringssøk og mennesket"** och utgavs 1987 av Direktoratet for Vilt og Ferskvannsfisk (motsvarade en del av svenska Naturvårdsverket)

Pavlovs material har sådan kvalitet att man helt kan avvisa att det rör sig om sagor och fördomar - eurasiatiska vargar har angripit och även dödat många människor, särskilt barn, också i Sverige. I Land 1984:30-31 skrev Börje Östberg att enligt kyrkoböckerna dödades 9 personer i Gästrikland-Dalarna 1820-21. **På fullgott underlag redovisar Pavlov i sin skrift att i Kirovdistriktet i Ryssland vargdöddes 26 barn åren 1944-52.** I sin nya "Volk" 1990 rapporterar Pavlov på säkert underlag därutöver bl a 2 vargdödade kvinnor i Sovjet 1980 och 105 personer, mest barn, i Indien 1983-86.

"Ulvers næringssøk" behandlar alltså främst de motsättningar till människan som vargens födosök orsakar och som den upprörda fortgående vargdebatten i Sverige och Norge gäller. Ett citat från en (avliden) norsk vän, naturkunnige Erling Sundve i Vadsö: **"Hvis ulven bare ikke hadde spist, så hadde den ikke vært noe problem".**

Norska naturvårdsverkets utgåva av "Ulvers næringssøk og mennesket" föranledde rasande anfall från vargfrämjare i Norge, i press, radio och tv. I deras "Våre Rovdyr" 1988:1 stod det bl a att skriften var **"et av de mest groteske eksempler på rovdyrhets - - en grov krenkelse blant annet av forskningsetiske normer"**. Viggo Ree, en av de mest aggressiva vargsvärmarna, skrev särskilt flitigt och ständigt nedsättande om översättningen, alltid under beteckningen "skandalen". Han kallade innehållet "rovdjursrasism" (Norges Natur 1987:4) - Mysterud och mig "rovdjursfascister".

Till myndigheterna ingav organisationerna **Verdens Naturfond, Norges Naturvernforbund, Våre Rovdyr och Dyrenes Beskyttelse** grova angrepp på Pavlov och biologisk forskning överhuvud i Sovjet. För att påvisa Pavlovs trovärdighet inledde Mysterud en artikelserie i norska Jakt & Fiske om verkligheten bak sovjetisk vargforskning, men redaktionen stoppade serien. Pavlov själv hann dock bemöta en del av kritiken. Se s. 48 ff.

Norska miljödepartementet behärskades av vargvänner, och minister var en osakkunnig skådespelerska. De nämnda 4 organisationerna krävde i departementet bl a att spridningen av "Ulvers næringssøk" omedelbart skulle **stoppas**, alla utsända exemplar - även mina friexemplar - **återkallas** för att tillsammans med ännu ej utsända exemplar **förstöras**. De begärde att de direkt ansvariga för utgåvan - generaldirektören och en erfaren forskare - skulle **avlägsnas från sina befattningar**. Kraven hörsammades så till vida att departementet redan 4/8 87 stoppade skriftens utsändning och att **restupplagan försvann**.

Det bör observeras att Sovjet respektive Ryssland var/är **världens vargrikaste land - 200 000 uppges 1950** - och att vargforskningen där sen länge varit mycket omfattande. Den angripne och förlöjligade Pavlov var medlem av Vetenskapsakademins rovdjursavdelning.

"Ulvers næringssøk og mennesket" innehåller ett välredovisat ryskt-sovjetiskt faktamaterial om varg, men är tämligen okänd i Sverige. Den mycket påkostade svenska **Rovdjursutredningen SOU 99:146 förtiger skriften - liksom all den väldiga ryska vargforskningen i övrigt**. I bådadera påvisas en verklighet som inte kan vara okänd för utredningens biologer, men som är mycket opassande för de starka krafterna bakom vargspridningen. Se vidare s. 42 ff i denna svensk-språkiga **"Vargens næringssøk og mennesken"** - med samma text som den norska, men utökad med **några inlägg efter 1987 i vargdebatten. Skriften utges på önskan av personer som finner att vargen nu sprids i Sverige-Norge på oriktiga grunder**.

Juridikprofessorn C.A. Fleischer granskade år 2000 och **underkände norska Miljödepartementets åtgärder mot skriften 1987-88**. Han fann dem klart **rättsstridiga** och skrev bl a (7/4 00): **"Minner om diktaturers undertrykkelse av informasjon og debatt, og om bokbrenningen da Pavestolen med inkvisisjonen og andre maktmidler forsøkte å hindre den frie meningsbrytning."**

Professorn Fleischer imponerade inte på vargens ivrigaste tillskyndare. Hans J. Engan upprepade raskt i en rad tidningar sina anfall av 1987-88, bl a i Hamar Dagblad 27/5 00 - Pavlovs bok var vetenskapligt "fullstendig ubrukelig", utan vetenskaplig metod och kritisk värdering. Han påstod t o m att den numera var "grundig slaktet" av ryska forskare. Miljömyndigheterna hade enligt Engan inte begått något övergrepp i saken - det var helt rätt att stoppa "Ulvers næringssøk".

Viggo Ree repeterade i "Våre Rovdyr" 2000:2 utförligt sina gamla anfall på vad han alltjämt kallade "skandalen", dvs "Ulvers næringssøk" ur Pavlovs "Ulven". Den innehåller enligt Ree bara "udokumenterte skrekkehistorier". Aftenposten, Norges största tidning, utnämnde Ree till "ulvenes største advokat".

I sina nedgörande inlagor till Miljödepartementet 1987 krävde de 4 vargfrämjarorganisationerna att departementet skulle sörja för att naturvårdsverket före årsskiftet skulle utge en **trovärdig vetenskaplig skrift om vargen "med en klart positiv holdning till våre store rovdyr"**. De begärde att få medverka och att den skulle göras av "Norsk institutt for naturforskning", NINA, då under uppbyggnad. Departementet "önskar" i svar 26/10 87 vargskyddarnas medverkan till "saklig" varginformation. I svaret framhålles att man hade enats om att i skriften inte "ta opp forholdet mellom rovdyr og husdyr på beite". Departementet tackar vargvännernas organisationer för att de vill "samarbeta" i ansträngningarna för att "redusere de mulige negative effektene av Ulvers næringssøk og i stedet utvikle saklig og nøktern informasjon".

Skriften dröjde, kom först 2002 såsom **"NINA 722"**. Den är bekostad av Miljödepartementet, men ingen vargfrämjarorganisation medarbetar. Trots att institutet NINA vill ha varg i Norge och att författarna betonar förmenta svagheter hos Pavlov, skriver de på s. 36 i sitt arbete om hans redogörelser för 26 vargdödade barn 1944-52 i Kirovdistriktet: **"Pavlov ger detaljer om offrens namn och alder, om orter och omständigheter - - som gör hans beskrivningar trovärdiga"**.

Inte nog härmed. Pavlov (Ulvers næringssøk) är i NINA 722 den **mest åberopade källan** vad

gäller varg i Ryssland/Sovjet, och Pavlovs rapporter om 100-tals vargangripna människor i Ryssland åren 1840-61 förklaras **också trovärdiga**. Till Pavlovs stöd framhålles att Korytin (1997, Kirov) skriver att enligt "administrativa" rapporter vargdödades då 162 barn och 7 vuxna vid 273 angrepp. Korytin finner inte att vargarna var rabiessjuka.

NINA 722 har vidare en ingående redogörelse för vad författarna funnit om vargangrepp på människor i "Europa og Russland" plus övriga Asien. **Cirka 1500 människor uppges vargdödade bara under 1900-talet**. Källorna är mer eller mindre goda. **Till de bästa hör rapporterna om de många vargdödade barnen i Indien efter 1980**. Se s. 45 nederst. (Pavlov skrev som redan nämnts i sin bok 1990 om 105 dödade personer, mest barn, i Indien 1983-86.)

Skall vargvänner angripa "NINA 722" så som "Ulvers næringssøk"? Än råder tystnad.

P.O. Lundteigen var statssekreterare i Kommunaldepartementet då anfallen mot Pavlov inleddes 1987-88. I Nationen 26/4 00 säger han att han "satt mitt oppe i" rovdjursdebatten och minns hur avvikande meningar behandlades i Miljödepartementet. Vidare: **"De som har et nøkternt syn er ikke klar over hvor systematisk og langsiktig ulvetilhengerne jobber, og tar dem ikke på alvor."**

Att vargälskare tar till alla medel i kampen för sina skyddslingar belyses av ett budskap i Norsk tekst-tv 5/10 2001:

"Foreningen Våre Rovdyr ber prestene i Østfold fylke ta med ulvene i forkynnelsen som en del av Guds skaperverk. Foreningen mener at prestene kan bidra til å endre folks /avvisende/ holdning til ulven. Prestene mener at det ikke er kirkens oppgave å forsvare ulven."

Här är exempel på inslag i vargdebatten som knappast har tillkommit för att främja den **fria meningsbildning** som juridik-professor Fleischer 7/4 2000 finner att norska myndigheter 1987-88 stoppade i vargfrågan:

Till firman Maskinhusets Hyrliftrar i Borlänge plus 9 andra företag i Sverige skrev Naturskyddsföreningen i Dalarna 4/11 00:

"Naturskyddsföreningen har noterat att Ert företag sponsrat Svenska Jakthundklubbens annons i pressen. - - Därmed stödjer Ni en organisation som har på sitt program att utrota viltlevande varg i Sverige! - - Vi tror inte det gagnar Ert företag om Ni kopplas ihop med Sveriges mest fanatiska rovdjurshatare. Om Ni står för budskapet i annonsen kommer vi inom Naturskyddsföreningen inte att köpa era produkter eller tjänster och vi kommer att meddela detta i media." - -

Föreningens mediameddelanden kom i Dala-Demokraten och Gävle-Dala distrikts-tv.

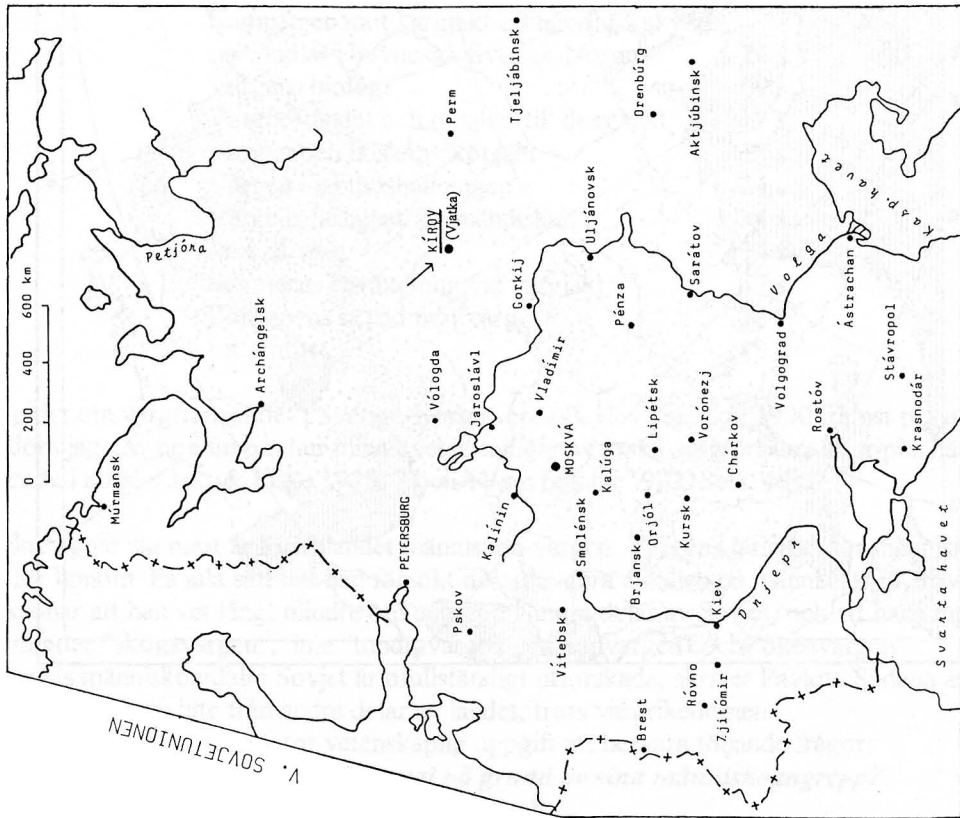
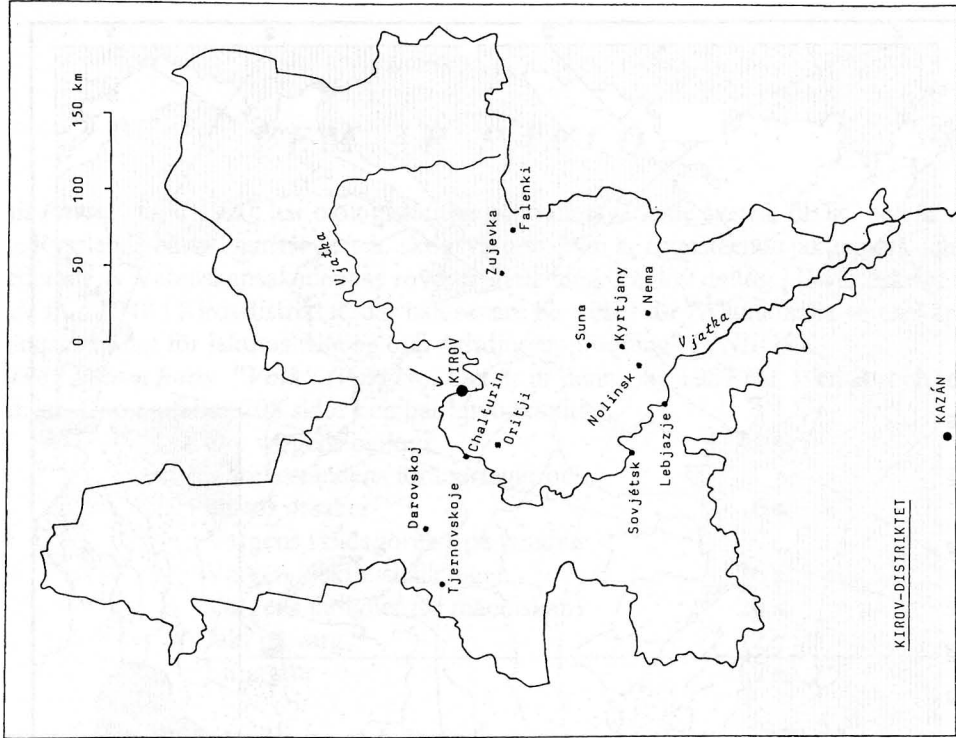
Följande anonyma brev lämnades till polisen år 2000 av mottagaren, Malte Sandström i Nås, Dalarna, känd vargmotståndare: - - "Du skall bort ifrån skogen för alltid, men vi tänkte vi skulle uppmana dig att se om så att frun din klarar sig även när hon blivit ensam".

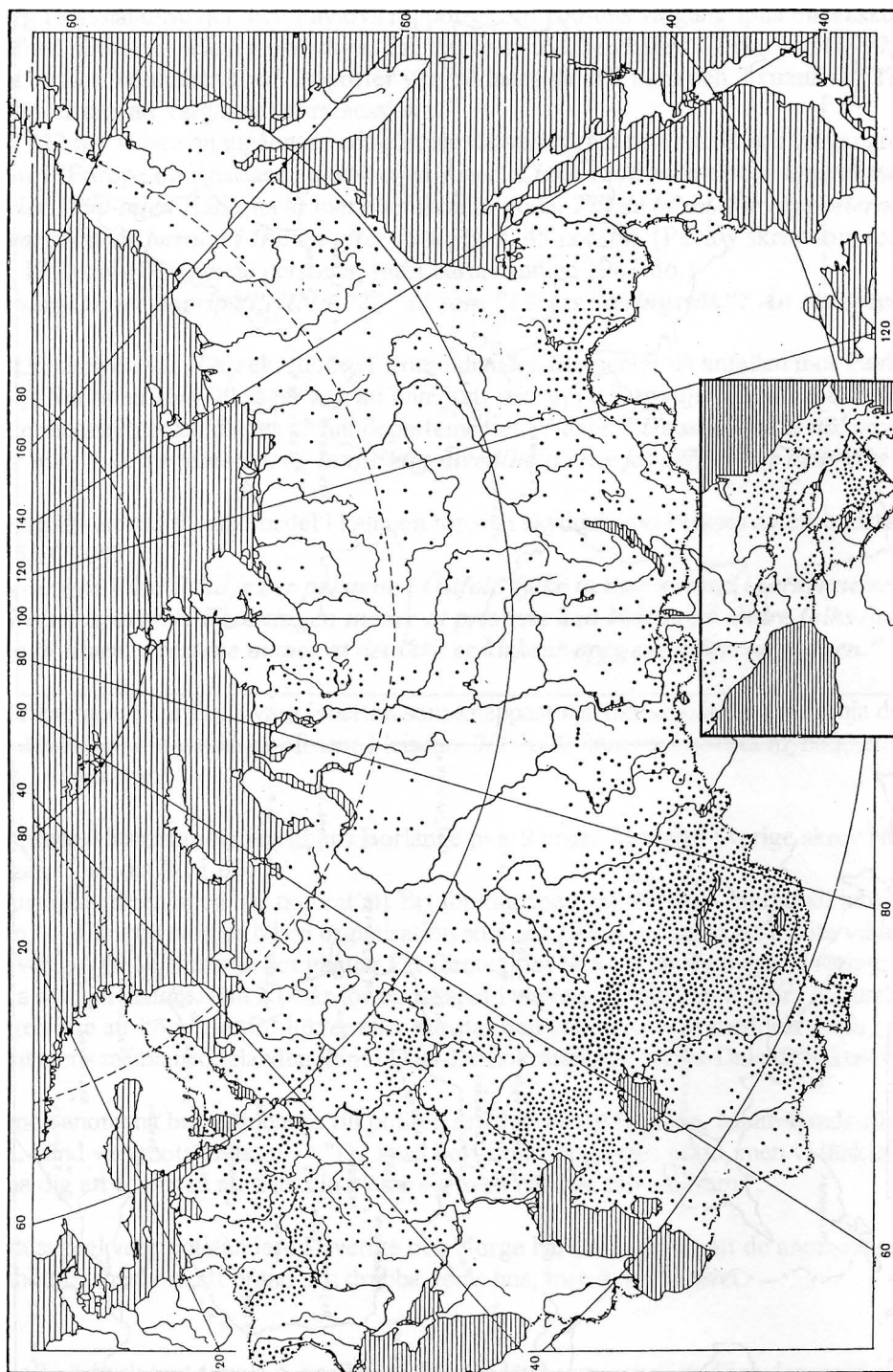
Ett dussintal vargmotståndare i Sverige och Norge har polisanmält att de anonymt och upprepat telefonhotats, mest om att brand ska drabba deras hus, men även till livet.

*

Som ofta är rysk text tungläst, varför jag försökt lätta upp och förtydliga den genom uppdelningar och markeringar med fetstil. Mina översättningar från ryskan har möjliggjorts tack vare mycket kunnig kontroll av fil. mag. Sverker Holmstedt i Lund.

Elis Pålsson





Varg i Sovjet 1980. 1 punkt = 25 djur. Totalt ca 77 000. Vargrikedomen är inte i Norra Sibirien! Efter Bibikovs "Volk" (Vargen) 1985.

VEM ÄR PAVLOV?

Michail Pavlov, född 1920, har biologisk utbildning motsvarande svensk fil. lic. och är en av Sovjets/Rysslands bästa kännare av s.k. skogsvargen. Han är framstående jaktexpert och har varit ledamot av Vetenskapsakademiens rovdjursavdelning. Pavlov deltog i II världskriget och arbetade från 1948 i Kirovdistriktet, där han senare blev chef för "Allunionella vetenskapliga forskningsinstitutet för jakthushållning och pälsdjursuppfödning" (VNIIOZ).

År 1982 utkom hans "Volk" (Vargen). Det är ur denna jag 1987 har översatt och refererat valda delar. Den omfattar 208 sidor och har huvudkapitlen:

Om vargens biologi	42 s.
Vargbeståndens förändringar och dessas orsaker	16 s.
Vargens skadegörelse på tamdjur	10 s.
Vargen i jakthushållningen	26 s.
Vargens farlighet för människan	20 s.
Jakt på varg	72 s.
Litteratur	7 s.

Pavlov utgav 1990 ytterligare en bok med samma namn. Den har 352 sidor och är en utvidgning av den föregående. Huvudkapitlen är:

Kampanjen mot vargjakt till tamdjurs skydd (avhandlar i huvudsak Sverige-Norge)	24 s.
Vargens biologi	60 s.
Vargbeståndet och orsaker till dess växt	17 s.
Vargen och boskapsskötseln	12 s.
Vargen i jakthushållningen	24 s.
Vargens farlighet för människan	34 s.
Jakt på varg	134 s.
Scooterns användning vid vargjakt	7 s.
Boskapens skydd mot varg	36 s.
Litteratur	10 s.

Kapitlet om vargfrämjandet i Sverige-Norge skrev Pavlov i sin bok 1990 främst p g a den kännedom jag gav honom om hur mina översättningar av ryska vargforskare angripits här. Han försvarade i norska Jakt & Fiske 1988: 7 och 11 sin bok av 1982. Se s. 48 ff.

Pavlov ägnar sig mest åt förhållandet människan-vargen. Vargens farlighet för människan är viktig för honom. På alla sätt har han försökt dokumentera anfallen på människor i Kirovdistriktet. Han betonar att han vet långt mindre om angrepp i andra delar av Sovjet, och att hans rapporter bara omfattar "skogsvargen", inte "tundravargen", "steppvargen" och "ökenvargen".

Vargens människoanfall i Sovjet är ofullständigt utforskade, skriver Pavlov. Sådana arbeten som hans egna finns inte från andra delar av landet, trots vargrikedomen.

Pavlov finner det vara en stor vetenskaplig uppgift att besvara följande frågor:

- 1/ Var vargen i Kirovdistriktet onormal på grund av sina människoangrepp?
- 2/ Om den var onormal - varför var den då det?

VARGEN I JAKTHUSHÅLLNINGEN

I zoologi- och jaktlitteratur skrivs det ofta om vargens angrepp på vilda djur, särskilt klövvilt, och om de förluster vargen tillfogar ekosystemen och jakthushållningen. **På 1970-talet dödade varg kanske de flesta älgarna i Sovjets då växande bestånd.** På sina håll uteblev t o m den årliga ökningen. Mest märktes förlusterna i snörika distrikt under stränga vintrar.

Detta kunde jag (Pavlov) konstatera i Vjatka-skogarna (Kirovdistriktet, karta s. 9) efter den stränga kölden i januari-februari 1973. Spårning av 2 par vargar förde oss då till en myr med gles furuskog. Där fann vi 5 dödade älgar, 3 av dem på en plats. De snötäckta resterna av en sjätte älg låg 1 km bort. Allt tydde på att området varit vinteruppehållet för 9 älgar.

Vargarna hade bitit ihjäl älgarna en efter en, men i huvudsak bara ätit inre organ. I den stränga kylan hade de kvarliggande kropparna snart blivit hårdfrusna. Dem hade vargarna inte rört - i stället dödat en annan älg. **Eftersom älgar inte klarar långvarig förföljelse i mycket kallt väder, blev de lätta byten.** Vi betvivlade inte att det var vargar som dödat dem. Älgar är starkt bundna till sin vinterplats, och de 3 oskadda fortsatte att uppehålla sig i närheten. Men vi lyckades rädda dem från att bli dödade, och snart blev 3 av vargarna tagna i fällor.

Att vargarna dödat så många älgar betingades av 1/ att både varg- och älgbeståndet ökade, 2/ att vargarna hade lärt sig metoder att jaga älg, 3/ att de specialiserat sig på att förfölja och döda just älgar. Efter mina iakttagelser var på 1960-talet de flesta vargar i Vjatka-skogarna då dåliga på älgjakt. Jag märkte ofta att inte ens färska älgspår lockade dem.

*

När vargarna i ett område började förfölja älg var de i regel inte framgångsrika. I november 1962 kunde vi i nysnö slå fast att en liten älgko som betat på ett hygge av en varghona 3 gånger hade drivits ut på en sumpig tuvmark. Jakten hade föregått inom 1 hektar och efter varje tur hade älgkon återvänt till hygget. Vargen avbröt varje gång jakten när den kom ut på tuvmarken. Under tredje drevet hade älgen snubblat då den tog sig ned för hygget. Med ett väldigt språng om nära 7 meter hade varghonan nästan nått älgkon, men sen upphört att förfölja henne och avlägsnat sig. Samman med varghonan på hygget var 5 unga vargar, men ingen deltog i hennes jakt - de grävde efter sork.

I november 1967 spårade jag en vargs jakt på en stor älgdjur, som under nära 2 km hade angripits på en skogsväg. Vargen hade slutat att förfölja älgen när denna vek in i tät granskog.

I april 1968 fann forskaren Glusjkov spåren efter 2 vargars djärva anfall på 3 älgar. Detta tycks ha skett. Vargarna korsade en skog och fick vittring av älgarna. Tjuren låg och kon med sin kalv stod i närheten vid några vindfällda granar. Spåren visade att vargarna hade rusat fram mot tjuren och att hannen hoppat upp på älgens rygg. Men denna hade rusat upp, ruskat av sig vargen och tydligen samtidigt med ett framben sparkat undan varghonan som sprang framför älgen. Sparken var nog inte så hård. Honan sprang undan och lade sig. Hannen gjorde ett nytt misslyckat anfall och sprang sedan också undan. De tre älgarna flydde och vargarna följde efter högst 100 meter, innan de vände och fortsatte åt samma håll som tidigare. Skrämda sprang älgarna nästan 2 km i ett sträck, till en uppehållsplats för andra älgar /21/.

Andras liknande upplysningar tillåter en anta att på 1960-talet var vargar som levde under Kirovdistriktets förhållanden framgångsrika i 1-2 av 10 älgförföljelser. Under cirka 20 spår-

ningar av dåtidens jagande vargar fann jag bara 2 vargdödade älgar - en 1 1/2 års ko i en mycket tät furuskog, en annan gång en årsgammal älg dödad av 2 vargar vid en vindfäld gran.

Bara en gång har jag sett vuxna vargars älgjakt. Deras offer var en stor ko som ett vargpar förföljde länge utan framgång i lös, djup snö i en fuktig alskog. De lyckades jaga ut kon på ett fält och sen på en väg. Utmattad gick kon mot en hästskjuts som närmade sig. **Varghannen nådde älgen med ett språng, högg i ena bakbenet och fick den omkull. Varghonen löpte fram, högg offret i buken och slet ut en betydande del av magsäcken, tarmarna och ett revbensstycke. Med dessa delar skyndade vargarna bort** då skjutsen närmade sig. Trots allt försökte älgen förgäves att resa sig.

Också bara en gång har jag kommit på vargspår som visade att en varg haft otur. Vid ett anfall på en älg hade den fått en spark i huvudet. Den var vid liv, satt under en fur, men hade redan förlorat förmågan att uppfatta något.

Najmuka har studerat varg i **Chabárovsk-området** (Fjärran östern) och funnit att inte heller där klarade vargar alltid att döda älgar, icke ens en vargflock. I december 1970 lyckades 6 vargar inte fälla 2 älgar på en ö, och han kunde inte finna att vargar dödat någon älgko under hösten /76/.

Det är möjligt att dessa vargar misslyckats i älgjakten för att de var **småvuxna** - fällda vargar vägde under 35 kg. Det är också möjligt att jaktförmågan hos de flesta av dem ännu inte var fullt utvecklad. Kutjerenko och Zubkov /55/ framhåller att **Fjärran österns vargar** är specialiserade på att jaga ren och älg, men att de **väljer älgar efter kön och storlek: "De föredrar att anfälla kalvar och ettåringar, och på våren faller de med framgång dräktiga kor.** Kraftiga tjurar förföljer de som regel bara när det är skare; annars väljer de gamla och efter brunsten svaga djur".

Central-Rysslands stora starka vargar är långt överlägsna Fjärran österns i älgjakt. Under jakt i november 1972 korsade vi en väg med blodspår efter en älg, förmodligen skadad av en tjuvskytt. **Vi fann en årsgammal älg död 500 m från vägen med båda lårmusklerna lösrivna nästan intill benpiporna; betten började nedanför svanspartiet och gick till haslederna. Nedanför var älgens ben tjocka som elefantben, av en frusen blandning av blod och var. Spår visade att cirka 2 km från vägen hade 2 vargar nått en älgflock, men bara klarat att bita ettåringen.** Efter det första framgångsrika bettet hade de bara anfallit denna. De vuxna älgarna hade inte försökt skydda den, bara fortsatt. Ettåringen släpade sig efter, dömd att gå under. **Vargarna rev** under tiden loss **stora muskelstycken från benen. Detta fortgick under nästan 1 km.**

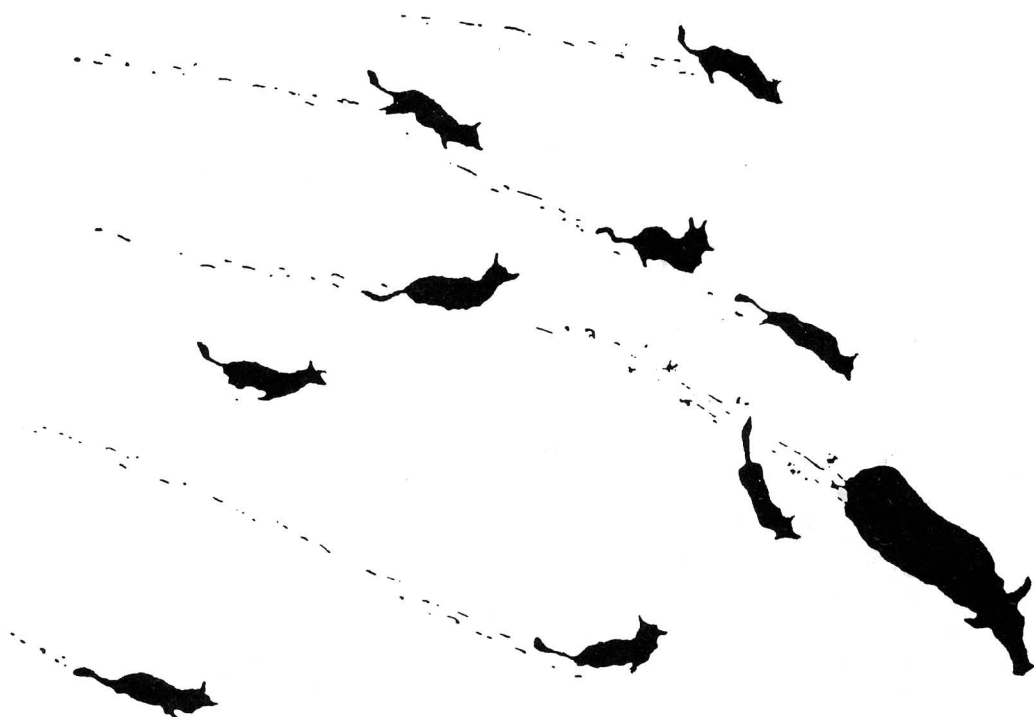
*

De följande åren ökade antalet rapporter om framgångsrika, ensartade vargangrepp på älgar. I Kirovdistriktet fann Glusjkov /20/ i januari 1973 att en vuxen varg hade förföljt en femtaggig tjur som ännu inte hade fällt hornen. Under 5 km angrep vargen och tillfogade älgen betydande sår på buksidan. Älgen, som sköts, var 9½ år, vid gott hull och utan tidigare skottsår eller andra skador.

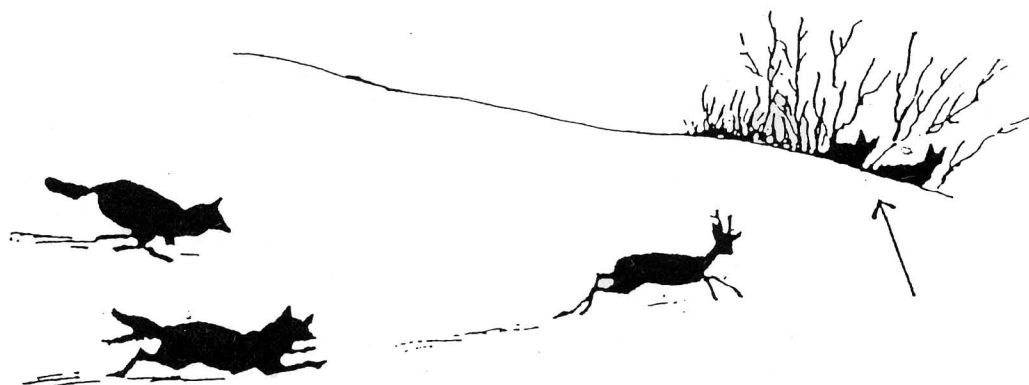
I mars 1973 upptäckte Glusjkov en liggande älg med skadade akillessenor och muskler på bakbenen ovanför haslederna. Bara med svårigheter kunde den röra sig. Den hade ätit allt den kunnat nå, och den dog av utmattning efter 2 dagar.

I februari 1978 stötte Glusjkov i samma område på **spår efter en vuxen älgdjur som släpat bakbenen.** Den reste sig först då Glusjkov var 20 m från den - men med svårigheter. Den försökte inte gå undan, bara vred på huvudet då vi gick runt den. Vi sköt älgen, som var illa skadad och **rutten på båda bakbenens muskler.** Den var 3½ år. Vargarna gick inte fram under de 2 veckor Glusjkov observerade den döda tjuren, men närmade sig platsen 3 gånger.

Bogolov /10/ anser att 10-15 % av Kalinindistriktets älgar dör efter kort förföljelse av vargar som skadar långsammare älgar genom bett i bakbenen. Men Bogolov har observerat att vargarna



Vargars älgjakt i hög snö och rådjursjakt med bakhåll.
Efter Bibikovs "Volk" (Vargen) 1985.



mest angriper genom att i gåsmarsch smyga sig tätt in på betande älg. Den främste vargen hugger tag i bakdelen av älgen. När denne rycker till slits det löst ett stycke hud och muskelväv. Av såret mister älgen förmågan till samordnade rörelser. Om älgen inte kommer loss hänger vargen fast i den och de övriga vargarna kastar sig också över den. Upplösningen kommer som regel inom några sekunder - en kalv hinner vanligtvis inte ens att flytta sig 10 m.

Vargars egenartade sätt att döda älgar gör det frestande att anta att de "medvetet" börjat lämna en del av sina offer levande, eller rättare sagt halvdöda - för att matförrådet inte ska bli stenfruset.

*

Allen /134/ har beskrivit nordamerikanska vargars sätt att döda älg på ön *Isle Royale*, som är ett reservat i Michigan, USA. Under 18 års observationer blev vargbeståndet där helt förnyat, men vargarnas jaktmetoder ändrades inte.

Vargarna angrep nästan alltid vuxna älgar bakifrån och på plågsamt sätt. Sen en älg blivit sårad minskar dess försvarsförmåga och vargarna riktade betten mot det ännu oskadda bakbenet, sidorna og analpartiet. Om ett halvdussin vargar hänger sig fast vid en älg faller den omkull. Ibland bet vargarna ihärdigt i nosdelen. När älgen var lemlästad eller fallit omkull, dödade vargarna den genom att bita av halsen.

*

Allens iakttagelser tillåter en förutsätta att de eurasiatiska vargarna - åtminstone de centralryska - fortlöpande har utvecklat sin förmåga att jaga älg och att de på 1970-talet nästan överallt blivit duktigare att fälla dem. Bland annat har jägare i Oktjor-området i Permdistriktet meddelat att de fram till 1969 inte hade sett att 2-3 vargar kunnat döda en älg. Men vid mitten av 1970-talet var det sällan att en älg där överlevde eller klarade sig oskadd om den anfölls av ett vargpar. ***Vargarna hade lärt sig att jaga älg*** vid småälvar med branta sidor, i tät skog, bland vindfällda granar eller i andra områden ***där det var svårt för en älg att försvara sig och den inte kunde undgå att bli biten i bakbenen.***

I Kirovdistriktet registrerades 131 vargdödade älgar 1976-77. Enligt Glusjkov /21/ har sådana händelser blivit 6 gånger vanligare i de södra delarna och 9 gånger vanligare i de norra - och detta trots att i dessa snörika områden blir rester av dödade älgar bara slumpvis funna.

Kotjetkov /46/ har sen 1974 undersökt ***vargars jaktbeteende i Kalinindistriktet*** och funnit att vargarna där mest lever av älg. De smyger fram, spårar, omringar och driver älgen till en myr, där de springer fatt den. ***Kotjetkov skriver att en vargflock om upp till 6 lyckas i 1 av 5-6 anfall, men ensamma vargar bara i 1 av 9.***

Rusakov /97/ skriver att i Pskovdistriktet (O om Estland) är älg samman med nordhare och sork vargens huvudföda. Flest älgar blir dödade i november-februari. Av 10 älgar som vargar dödade i februari var 6 kor, 2 tjurar och 2 årskalvar. De blev funna inom 3 km².

Jazan /130/ har funnit att ***sen varg dök upp i Petjora-Ilytj-reservatet i Komi-republiken blev 70 % av älgkorna utan avkomma.*** Han fann också att bland de vandrande (flyttande) taigaälgarna var många kor utan kalv. ***I Komirepubliken observerades 244 älgar från flyg 1961. Bara 14 var årskalvar. Av 169 älgar räknade i reservatet där var bara 4 årskalvar.***

Vid flygräkning i Smolénsk-distriktet de år vargar var talrika fanns 0,3 kalvar per älgko /2/. Vid räkning i Vit-Ryssland i slutet av 1970-talet /102 Rykovskij/ hade bara 15-20 % av korna kvar sina kalvar, trots att det normala dräktighetstalet där under olika år var 0,5-0,8. I Perm-distriktet fann Neganov /79/ att ***68 % av vargexkrementerna innehöll rester av älgkalvar i maj-augusti.***

Farligast för älg är varg i nordområdena. Makridin /64/ skriver att vid flygobservationer fann man att ***20 älgar levde fast i buskskogarna vid en älv på halvön Jamál (N. Sibirien) intill att***

3 vargar dök upp där. Efter en månad fanns 4 älgar i livet. Makarova /67/ uppger att Karelen 500-600 vargar årligen dödar 700 älgar och 400 renar.

*

Hur skadliga vargar är för vildrenars reproduktion klarlades redan före II världskriget i **Lapplands naturreservat (Kolahalvön). Enligt Semjónov-Tian-Sjanskij /108/ dök där 1941 upp 3 vargar som orsakade att vildrenflockens årliga ökning sjönk till 3 % - vilket ska jämföras med att den genomsnittligt var 23 % de närmast föregående åren.**

På Tajmyr (N. Sibirien) fanns på 1960-talet 90 000-100 000 vildrenar. Sen man utrotat vargarna ökade renarna 1966 till 250 000 och i slutet av 1970-talet till 480 000 /66/.

I Öst-Sibirien og Fjärran östern jagar vargen mest sibirisk hjort, manchurisk wapitihjort och rådjur. Åren 1972-74 fann man på tajgan i Chamár-Dabán (nära Bajkalsjön) inom 20 000-25 000 ha varje vinter 7-10 vargdödade sibiriska hjortar. På en högplatå i Burjätien (Öst-Sib.) dödar varg bara under hösten 30 % av rådjuren, och av wapitihjortarna upp till 10 %, i vissa råjonger mer än 20 %.

En undersökning i Fjärran östern nära Chabárovsk har visat att vargen där är nära kopplad till wapitihjortarna som är deras huvudföda /24/. Vargarna smyger sig på dem, förföljer dem på skaren och i djup snö, och driver dem mot andra väntande vargar. I ett kustområde (Primorje) vargdödades av 171 hjortar 44 % i djup snö och på skare, 33 % på isen av älvar och vid källor och 13 % vid isråkar. Under snörika vintrar dödade vargar fler hjortar än de åt, vilket Rakov /95/ ser såsom en yttring av de lokala vargarnas benägenhet att lagra föda.

Även Kutjerenko och Zubkov /55/ hävdar att varg dödar många flera klövdjur än som svarar mot födobehovet. De skriver: "Under den kalla årstiden uppehåller sig vargarna ofta vid älvar, särskilt under senvintern då det bildas översvämningssis. Där kan de då tämligen lätt finna ett bytesdjur, som de försöker jaga ut på isen, där upplösningen kommer snart." Vid sådan jakt är vargarna mästare i att komma uppifrån höjder och jaga bytesdjuret utför. De vet var wapitihjortarna finns. Vid havsstranden driver vargarna offren mot en älv, ut i havet eller mot strandklippor. De väntar sen ut att hjorten drunknar eller kommer upp ur vattnet.

Fjärran österns experter är ense om att vargens rovgirighet är en av orsakerna till sikahjortarnas och goralernas (getantilopernas) minskade utbredning och antal i Amúr-Assúri-området.

Den kazachstanska ökenvargens skadegörelse på klövdjur har Sludskij undersökt /109/. Det finns många olika klövdjur i Kazachstan. Han anser att fram till slutet av september tar varg varje år 35 % av saiga-antilopernas och 40 % av de persiska gasellernas ungar. En varg i Kazachstan beräknas varje år döda 90 saigaantiloper eller 50-60 vildsvin. Hur många klövdjur vargar dödar totalt kan förstås av att bara i Kazachstans öken- och halvökenområden finns så många vargar att därifrån levereras upp till 13 000 vargskinn per år.

Under hårda snörika vintrar och vid skare ökar vargens skadegörelse på Kazachstans klödvilt betydligt. **I norra halvdelen dödade vargar i februari-mars den hårda vintern 1940-41 nästan alla rådjur i 7 distrikt. Det upprepades 1948-49.** I ett annat område dödade vargar den snörika vintern 1945-46 nästan alla rådjur och halverade antalet vildsvin.

Om vargar inte finner lättare byten kan de orsaka stor skada på vildsvin. Förekomst av andra klövdjur räddar vildsvinen från stora förluster, bara svinen inte är lättare att jaga. Det är mest grisarna som dödas.

I **Kaukasus** berg tycks vargen jaga med framgång. Enligt Kudaktin /51/ fäller en ensam varg där mer än 30 % av de förföljda hjortarna och vildsvinen, vargar i par mer än 36 %, och 3 eller flera vargar som jagar samman nära 38 %. De höga talen - 34,5 % dödade hjortar, 27,5 % vildsvin - beror också på att vargarna i sitt revir vet de rätta jaktställena. Detta innebär att de cirka

100 vargarna i Kaukasus naturreservat under 1970-talet dödade mer än 1000 av de 25 000-30 000 klövdjuret där.

I **Vit-Ryssland** minskar förekomsten av hjort och älg vargarnas jakttryck på vildsvin och rådjur. Lavov /57/ meddelar att i Bereziná-reservatet med vinterbestånd om cirka 850 vildsvin, 750 älgar, 65 hjortar och 25 rådjur, fann man under april 1978 - december 1979 21 vargdödade älgar, 12 hjortar, men bara 11 vildsvin. Lavov beräknar att vargar där årligen dödar 142 älgar och 69 vildsvin. Han fann att de dubbelt så ofta jagar älg eller hjort som vildsvin.

Vargen tar många pälsdjur i skogs- och tundraområdena, främst nordharar. **Den dödar råvar med framgång, men äter dem sällan.** "Där det är gott om varg blir räven en stor sällsynthet", skriver Mantejfel och Larin /68/.

Kutjerenko och Zubkov /55/ hävdar att **Fjärran österns vargar** på 1970-talet dödade räv, grävling och mårhund vid varje tillfälle som bjöds dem. De skriver att vargarna åt 2-3 av 10 dödade råvar, men 8 av 10 mårhundar.

På senare år har bävern ökat överallt och därmed vargens jakt på detta djur. I Vit-Ryssland är bäver tämligen vanlig vargföda på våren och sommaren, och bäverrester utgör 14 % av exkrementerna /17/.

Till vargens sällsyntare offer hör murmeldjur, bisamråtta, mård, järv, lo och barrskogens vilt. **Enligt rapporter från flera håll kan vargar övervinna björnen.** I Archangelskdistriktet dödade skogsvargar en frisk 1½ års björn /96/. **På Tajmyr tog vargar 1974-75 omkring 600 fjällrävar från pälsjägares fällor /116/.**

*

I många distrikt utanför svartjordsbältet har varg blivit det största hindret för inplantering av hjortar. **I distrikten Kalínin och Kirov och några andra snörika distrikt gör vargarna slut på de små hjortbestånd som naturligt spridda dyker upp här och var.** Utanför svartjordsbältet kan inplanterade hjortbestånd bara bevaras om de skyddas mot varg. I ett område i Vladimirdistriktet levde exempelvis 10 stycken år 1955 utplanterade sikahjortar i 5 år och fortplantade sig. Men 1960 började vargar jaga dem. Första året tog de 12, och snart var beståndet borta. Av de sikahjortar som dog i Oká-reservatet (Rjazán-distr.) 1933-63 dödade rovdjur, mest varg, mer än 53 %. Sjukdom tog 4,6 %, tjuvskyttar 4,6 %, kylan 6,2 %, översvämningar 6,2 % och 24 % dog av okända orsaker /35/.

Vargar är ibland också en plåga för jakt- och draghundar. De dödar och äter många. År 1977 tog varg 33 rasjakhundar i Kirovdistriktet. **I några nordliga bosättningar där jakthundar fick gå lösa, blev alla dödade av vargar.** En hungrig varg kan springa kilometervis efter en jagande hund, även på dagen. (Pavlov ger flera andra exempel på vargdödade hundar.)

Det finns lite skrivet om matåtgången till vargar. Priklonski /93/ har beräknat att bara i europeiska Sovjet tog vargar 1975-77 årligen 73 000 vilda klövdjur, varav 93 % var unga. De dödade djurens vikt var omkring 950 ton. Förlusterna i hela Sovjet var givetvis mycket större.

*

Även om vargarnas skadegörelse är självklar har den bestritts under senare årtionden. Några exempel på framförda argument:

1. **Trots att vargen har ökat, så har klövdjuret överallt ökat.** Särskilt vildsvin har spritt sig till det snörika nordosteuropeiska Sovjet med långa och kalla vintrar och där blivit jaktbart vilt.

2. **De vilda djur som lever där det är gott om varg blir otillräckligt utnyttjade i jakthushållningen.** Inte ens i det europeiska RSFSR (Federativa republiken) fälls mer än 5 % av de observerade älgarna och bara i enstaka distrikt 10-25 % av vildsvinen.

3. Som (oriktigt) bevis för att vargen är ofarlig för klövdjurens förökning anföres ofta att massdöd bland klövdjur förekommer även i ett och annat vargfritt område. **Men massdöd vid epizootier förekommer lika ofta bland dem som lever under ständigt jakttryck från varg.**

Argumenten för att bevara varg baseras på teoretiska bedömningar av det ekologiska sambandet rovdjur-byte - dvs det hävdas att rovdjur är viktiga, ibland nödvändiga, för bytesdjurens existens, och att vargen är en naturlig medlem i ekosystemen /77/.

Vetenskapliga arbeten har åberopats som bevis för att vargen har en funktion i det naturliga urvalet och därför främjar vilda klövdjurs vitalitet. Den förste som försökte visa detta var Mitjurin /70, 1970/, som (oriktigt) skrev att varg aldrig dödar mer än 1-2 vildrenar under varje jakt. Makridin /63/ har skrivit samma. Men Mitjurin framhåller också att efter intensiv vargfällning på Tajmyr bestod renstammen likväl av nästan 1/3 sjuka djur. I Darwinreservatet (distr. Vologda och Järoslavl) dök det upp nya sjuka älgar efter att man utrotat vargen där /39/.

De första rapporterna om vargens hälsofrämjande inverkan på klövdjursbestånd kom som ett eko av amerikanska ekologers undersökningar /135, 72, 90, 137 m fl/. Enligt dem skulle den nordamerikanska vargen främst jaga sjuka och icke livskraftiga djur - som ju vid angrepp på en flock utskiljes från de friska och starkare p g a sin långsammare flykt. Men det bör observeras att de amerikanska vargarnas selektiva roll har noterats på en ö - i reservatet Isle Royale, där varg håller älgarna vid ett antal som svarar mot öns betestillgångar /134/. (Pavlov anmärker att han bara sett bilder av de här nordamerikanska vargarna, men att de liknar varg-hund-hybrider. I familjerna förekommer ibland svarta djur, vilket tyder på att de skulle vara hybrider.)

*

Meddelandet om det här positiva sambandet mellan rovdjur och bytesdjur föranledde ytterligare undersökningar i Sovjet. Resultat motsvarande de amerikanska stärkte argumenten för att skydda vargar. Kudaktin /51/ hävdade att i Kaukasusreservatet förföljer vargarna inte bytesdjur som **springer uppför sluttningar**, för så räddar sig bara friska och starka djur. De flesta dödade hjortar var gamla och unga, mest handjur och ofta med svaga horn. Efter studier 1972-76 i reservatet, där klövdjur är fridlysta, hävdade Kudaktin att i dess ekosystem spelar varg sannolikt en positiv roll genom att hålla klövdjuren i ett tillstånd som närmar sig det bästa möjliga.

Intressant är Petjenjucks slutsats efter undersökning av sikahjortar som var aklimatiserade i Chopjör-reservatet (Vorónezj-distr.) /87/. Där slutade man i början av 1970-talet att förfölja vargarna och från 1973 blev där en fast stam. På 1960-talet hade hjortarna där blivit så många att de hindrade buskar och träd att tillväxa. Bara människors och vargars jakt kunde minska hjortarna och ansamlingen av djur längs reservatgränserna. Omkring 1976 upphörde det att man vintertid i reservatet såg kalvar som inte klarade att vargar förföljde dem 100 meter.

Men Petjenjuk understryker att trots vargens positiva inverkan på hjortbeståndet var "ett mycket stort antal hjortar försvagade och skadade av helminther (inälvsmaskar). Av 10 i Chopjör-reservatet fällda och undersökta hjortar var 7 angripna, mest de unga. - Vi fann det därför nödvändigt att minska på hjortarna utan att minska antalet vargar" /87/.

Till motsvarande slutsats kom Solomatin /112/, som undersökte vargens ekologiska nisch i Usmán-barrskogen i Vorónezj-reservatet, där vargen utrotades i början av 1950-talet. Fiender till den ökande kronhjortstammen blev då snart **förvildade hundar**, och fr o m den stränga vintern 1963 också **vildsvin**. Hundarna drev hjortarna till utmattning, bet dem i benen och länderna.

Vildsvinen vande sig att angripa försvagade djur, oftast vid matplatsen. De försökte få omkull hjorten genom att slå med huvudet mot hjortens ben eller med ett bett i ett ben. Deras metoder bedömdes som bristande förmåga att raskt döda en förföljd hjort och lades till grund för den vetenskapliga tesen att varken vildsvin eller hundar kan "kvalitativt" ersätta vargar som hjortjägare, och att bådadera var en **tillfällig** företeelse i den ekologiska nischen efter vargen /112/. Från 1975 upphörde därför utrotningen av vargar i Vorónezj-reservatet.

Om vargens selektiva roll utanför reservaten skriver Filimonov, som undersökte vargarna i Aktjübinsk-distriktet i Kazachstan, där massvis av saigaantiloper vid kalvningen samlas på vissa platser - upp till 50 000 djur inom 400 km² /122/. Där lever kanske bara en vargfamilj, och ansamlingen av så många antiloper minskar vargtrycket på dem - en enda vargfamilj kan ju inte göra så stora inhugg bland de många kalvarna. Där ligger också livlösa kalvar, dödfödda, omkomna av svält eller skador. Men förlusterna är inte så stora i dessa koncentrationer, undersökningsåret 1974-75 cirka 4 % där vargar förekom.

Således kan vargen under sådana förhållanden inte förklaras såsom en farlig fiende till saigaantilopen under dess ömtåligaste period. I flyttningstågets "svans" kommer små saigagrupper, som bildar mindre kalvningsflockar för sig om upp till 1000 djur. Dessa tycks vara svagare än huvudflockens - man finner fler döda kalvar på efterflockarnas födoplatser. Där uppehåller sig vargfamiljer oftare än på huvudfödoplatserna. Därför har man ansett att i Kazachstan har vargen en selektiv effekt på saigaantiloperna. Filimonov skriver att vargen här inverkar på dem "inte genom att ta defekta djur - som inte framträder mycket under kalvningen - men genom att angripa de **mindre fullvärdiga efterflockarna - och vad som är särskilt viktigt, deras avkomma**" /122/.

*

Ekologen **Filonov** har till dels sammanfattat vad som är känt från 9 **reservat** i det europeiska RSFSR **om dödlighetens förändringar bland klövvilt vid olika antal vargar och bytesdjur:**

a/ **Förändringarna är inte betydande.** Vargens utrotning minskar dödligheten den orsakar bland klövvilt 9-25 gånger, men den **allmänna naturliga dödligheten bara 1,5-2 gånger.**

b/ " - - Om vargarnas dödande av klövvilt minskade eller fullständigt upphörde, skulle detta **inte** medföra den väntade starkt minskade dödligheten hos klövviltet. **Trycket från vargarna skulle ersättas med andra faktorer (sjukdomar, svält)**".

c/ Detta gör att man bland **klövdjur** kan tala om att dödsorsaker ersätts av andra som **gör dödligheten relativt stabil och reglerar djurantalet.**

d/ Det är därför inte motiverat att utrota stora rovdjur **i reservat** /136/.

Om principer för att reglera ett **jaktbart viltbestånd** har Filonov skrivit: "Det är viktigt att kunna förutsäga när ett djurbestånd ökar kraftigt - detta för att kunna minska det. **I reservat bör man främst använda naturliga medel för att begränsa tillväxten**" /123/.

*

En del forskare har ansett vargen vara inte bara ett "evolutionens redskap" och ett nyttigt medel för att bevara bytesdjurens hälsa, men också deras egenartade "tränare", som håller dem på hög fysisk och psykisk nivå. Professor **Bibikov** vill ha ett förbättrat program för vargreglering och skriver: "**Om man strävar efter att återuppta en verkligt 'emotionell' jakt på inplanterat klövvilt bör vargarna bevaras i området.** Det är de som hos sina bytesdjur kan bygga upp försiktighet, snabbhet, "grace", uthållighet, dvs sådana egenskaper som förädlar jakten, omvandlar den till verklig tävling mellan värdiga motståndare" /5/. Bibikov skriver att utan vargar är detta bara möjligt vid mycket hög jaktkultur, som inte bara omfattar att människan avlägsnar defekta individer ur bestånden, men också att viltet "tränas" - något som utländsk jaktförvaltning redan tillämpar /6/.

Förslag om sådana åtgärder - i Sovjet framförda i pressen - har påverkat allmänna opinionen och gett upphov till verksamhet för att skydda vargen. **Kan man** då med gjorda undersökningar som grund och med anledning av åsikter som framförts i propagandan **säga att vargar är nyttiga för sina bytesdjur?**

För det första bör man notera en **oklarhet** i vad man vill nå vid sådant skydd av vargar:

Varför skall man skydda vargen i t ex Chopjör-reservatet, då detta medför större förluster bland de aklimatiserade, utfodrade och beskyddade hjortarna? Att hävda att vargen där är en nödvändig och naturlig medlem i ekosystemet - som skulle hindra att hjortarna betar av den skyddade skogen - det är inte meningsfullt i praktiken, och knappast det vetenskapligt rätta. **I större delen av Sovjet**

är vargen inte en naturlig medlem i ekosystemet. Att räkna den som sådan är att bortse från den historiska utvecklingen i artens utbredning. (Oklart - menar Pavlov att Sovjets vargar i alltför hög grad lever av tamboskap?)

Det är lika motsägande att hävda att vargarna ska skyddas därför att de är de skickligaste dödarerna av stora klövdjur, när man samtidigt säger att i stora bytesflockar dödar vargar främst de svaga djuren.

Begreppet fullvärdigt djur är ganska relativt, och graden av "fullvärde" bestäms i många avseenden av naturförhållandena. Så kan vid snö andra djur bli "fullvärdiga" än vid barmark. Vargarna visar då en egen "mening" om det ena eller andra bytesdjurets "fullvärde".

Det är också lätt att påvisa svagheten i de många påståendena om att vargen gör nytta då det gäller att höja livsdugligheten hos bytesbestånden. Sen länge är det känt att vargen inte är nödvändig för detta. I princip höjer all jakt viltbeståndets kvalitet om den bara inte inriktas på att på konstlat sätt utrota vissa individer eller grupper. Exempel på detta är just den nutida vargen. Dess fullkomlighet som vilt djur är resultatet av att den tiderna igenom har JAGATS. Detta bör kunna tjäna som det främsta argumentet för att begagna MÄNNISKANS jakt som urvalsmedel.

*

Filonovs framlagda slutsatser hade varit av större vetenskapligt värde, om han hade sagt att de *bara gäller i reservat* där klövdjuren får leva sitt naturliga liv, *utan* människans ingrepp.

Jaktexperternas mening är helt klar: Urvalet inom de ovan diskuterade bytesdjurarterna ska människan göra, inte vargen /68/. För jaktexperterna är det en kamp för misshushållning med värdefulla resurser att kämpa för att vargen ska göra urvalet, upprätthålla stammens friskhet och vara naturens "utmejslare".

VARGENS SKADEGÖRELSE PÅ TAMDJUR

Första försöket i Ryssland att värdera vargens skadegörelse på tamdjur gjorde *Lazarevskij 1876/58/*. En *kommission* som tillsattes för att studera hans officiella skrivelse *fann att förlusterna p g a vargar var så väldiga, att också om de bara vore hälften av vad han angav, så vore de mest energiska åtgärder nödvändiga för att snarast utrota dessa rovdjur.*

I jakttidskrifter från de åren skrevs t ex att i Vjatka-guvernemet (Kirovdistriktet) dödades 7 600 nötkreatur och 34 000 får och getter av varg och björn år 1873. Men det framhölls att de faktiska förlusterna inte kunde anges, eftersom de flesta av dem aldrig rapporterades. År 1889 meddelade Turkin att i guvernemet Nizjnij-Novgorod (nu Gorkijdistriktet) med 1,14 miljoner invånare rev rovdjur 7 000 tamdjur under ett år /119, s. 78/.

Zvorykin /33, 34/ har i officiell statistik visat att april 1924 - mars 1925 dödade varg inom cirka 2/3 av Sovjet 864 995 tamboskapsdjur. Av dem var 52 % får, 5,8 % getter, 18,1 % storboskap (mest ungdjur - 11,3 %), 7,2 % svin, 16 % hästar och 0,3 % övriga.

Osmolovskaja och Priklonskij /83/ har analyserat uppgifter om djurförluster i 30 europeiska distrikt av Federativa republiken (RSFSR). Där registrerades 1975-76 att vargar dödade 19 677 tamdjur. Av dem var 58,2 % får och getter, 31,2 % renar (i Mürmansk-distriktet och Nénetsernas /Samojedernas/ autonoma krets), 8,7 % storboskap (mest kalvar), 0,4 % hästar, 1,5 % svin, gäss, hundar och andra husdjur. Med underlag i förlusterna 1976 anser Priklonskij /92/ att i Sovjets europeiska del tar vargar 20 000 djur av tamboskapen per år.

Enligt ofullständiga officiella tal från jaktmyndigheterna *i hela RSFSR* (alltså även Sibirien och Fjärran östern) för *år 1977*, då vargantalet var i stigande, *dödade vargar nästan 14 000 får, mer än 1 000 hästar, 3 000 nötkreatur och 17 500 renar.*

Tabellen nästa sida visar förluster som varg tillfogat boskapsskötseln i några distrikt utanför svartjordsområdet. Man märker att i mitten av 1970-talet var förlusterna klart stigande. Det gällde också i andra distrikt av RSFSR - Archangelsk, Vorónezj, Smolénsk, Vladímír /2, 98, 107, 118/. I Burjätien (vid Bajkalsjön, 351 000 km², 0,95 miljoner inv.) tog vargar 1970-76: 2 330 får, 206 nötkreatur och 264 hästar. Också på andra håll gjorde de stor skada. Bara i distriktet Leninabád i Tadzjikistan rev vargar 2 330 får och getter.

Vargangrepp är huvudorsaken till det kritiska tillståndet för de 3 000 mycket värdefulla Tofolar-renarna i de östliga Sajánbergen (S. Sib.). Renskötselns förluster på grund av varg har alltid varit mycket svåra. *Semjónov skriver att i Nénetsernas nationella krets dödade vargar år 1951 708 renar och dessutom spred den kollektivt ägda flocken så att 7 048 djur försvann spårlöst. Inom kretsen förlorades på grund av vargars härjningar över 75 000 renar på 10 år /104/.*

Enligt jaktmyndigheterna dödade varg 1977 i Jamálo-nénetsernas autonoma krets (V.- Sib., 0,23 milj. inv.) 7 225 renar. I Jakutien tog rovdjur 1972-78 38 733 tamrenar, 6 098 hästar och 1 038 nötkreatur. Lika stora förluster orsakar vargarna boskapsskötseln i Magadán, Tjitá och andra nordöstliga distrikt.

Vargdödade tamdjur enligt de statliga jaktinspektionerna

distrikt	år	getter-får	nötkreatur	hästar	svin	tamfågel
Kirov	1943	4276	1510	1746	181	
	1944-50	5476	4687	6396	200	
	1950-51	2815	695	1140	124	
	1957	684	47	86	32	5202
	1973	710	4	?	?	
	1974-77	4151	432	?	?	
	1978-79	650	71	?	?	
Perm	1974	3161	427	20	80	
	1976	663	323	5	8	
	1978	908	364	3	16	
	1977	194	17	-	2	
Gorkij	1979	241	10	1	-	

Dessa exempelvisa rapporter ger inte besked om de verkliga skadorna bland husdjuren.

Rapporterna är ofullständiga, särskilt sedan statens försäkring av sovchosboskapen upphörde.

Exempelvis uppgav det statliga försäkringsföretaget att i Kirovdistriktet vargdödade år 1976 24 nötkreatur och 474 får - men lantbruksmyndigheterna 308 nötkreatur, 625 får och 63 svin.

*

Sommaren 1960 deltog jag (Pavlov) i jakt på ett vargpar och 2 ungar i Kirovdistriktet kring byn Varasji i Vjatkaområdet (s. 9). Vid spårningen av vargarna, som jagade 10-12 km runt lyan, befanns ett diföl ha varit deras första offer, 10 maj vid byn Ledentsovo. Den 18 maj dödade de i en inhägnad vid Kozicha en ras-kvigkalv, 23 maj i Bolsjój Jaran ett tvåårs föl på bete, och 14 juni i Novyje Kopnjata ett ettårs föl. I en inhägnad vid Varasji angrep paret 8 juli en flock kalvar och rev ihjäl 2. Den 10 juli var paret på nytt i Ledentsovo, där 4 avelstackor dödades. Nästa dag rev de en 9 månaders gris i Zui och skadade illa en annan. Det sista angreppet gjorde dessa vargar 13 juli på en äng i Ankusji, den angripna by som låg längst från deras lya, och där dödade de 2 föl.

Av dessa vargarnas starkt ökade rovgirighet i juli förstår man hur mycket boskap de skulle ha dödat i fortsättningen, under ungarnas tillväxt - men vi lyckades göra slut på hela familjen.

I rapporterna står det inte ofta om framgångsrika vargjakter i Vjatka, men om följderna av vangangrepp. Några exempel:

Nästan 65 km följde 3 vargar i oktober 1958 efter en flock om 35 kalvar, som vapenlösa herdar med hundar drev mellan två byar. Vargarnas anfall på flocken misslyckades tack vare de modiga hundarna. Sen flocken drivits in i byn tog vargarna 2 getter och 1 kalv på bete.

I en by i Zújevka-räjongen (s. 9) rev 2 vargar 21 juni 1969 7 får i ett hägn och skadade 4. Den 19 juli dödade en varg 3 får där och den 25 juli släpade den bort ett får från hägnet. Den 22 juli var det sannolikt samma varg som vid ett hägn i en by 12 km bort rev 2 får. Alla angrepp skedde på morgonen. Vargen hoppade in i hägnet över det cirka meterhöga stängslet. Fåren var inte vaktade. Att vänta ut vargarna lyckades inte.

Augusti 1972 hoppade vargar in i ett obehägnat hägn med avelsfår i en by i Néma-räjongen och dödade och lemlästade svårt **94 djur**. Hur många vargarna var kunde inte fastställas.

I augusti 1975 tog sig vargar in i ett obehägnat och icke belyst fårhägn 2 km från en tätort i Sovjétsk-räjongen. **Efteråt låg 36 av de 150 djuren döda invid stängslet, medan de övriga var jagade ut i skogen.**

September 1976 i Nolinsk-räjongen: Vid en skogsdunge började vid mitten av sommaren en varghona med 7 ungar att lura på de får som om morgnarna släpptes ut från ett hägn omgivet

av metallnät. När vargarna angrep fåren försökte vaktflickorna hålla sig mitt i flocken. En hästherde med gevär hann inte skjuta någon av vargarna. **Mer än 100 får dödades.**

Från mitten av 1970-talet var sådana här vargangrepp inte sällsynta i Kirovdistriktet. Trots det sände de lokala lantbruksledarna inga som helst rapporter till jaktinspektionen. Det blir stora förluster vid vargangrepp på får och ren eftersom dessa är helt hjälplösa. Får försöker inte ens att löpa iväg åt olika håll när vargar närmar sig - de samlar sig i tät flock. Vargarna störtar sig över flocken, grips av jaktiver och river fåren ett efter ett. Det blir inte bättre om fåren grips av panik och löper från varandra. Då ökar antalet lemlästade djur.

Så här beskriver Kozlov /44/ följderna av varganfall:

"I november 1953, i Novoselo-räjongen i Krasnojárskdistriktet (vid Jenisej), anföll 5 vargar en snöstormsnatt en fårjord och **rev ihjäl 94 djur av 99**. Bara 5 får som hade avlägsnat sig från flocken blev oskadda. I augusti 1957 dödade i samma räjong 2 vargar på dagtid 25 får på en gård och i september nattetid 72 på en annan. I början av december 1952 **rev 2 vargar** i Karatuzjkoje-räjongen **145 får vid tre angrepp på 5 dagar.**"

Mycket farliga blir vargar i ett fårhus eller ett hägn. På en timme rev en gång 2 vuxna vargar ihjäl 96 får i en inhägnad /43/. Om ett fårhus inte är välbyggt kan man inte heller undgå skadegörelse om vintern. Förr var det vanligt att vargar för att ta sig in till får rev hål i halm-tak. För det mesta klarade de att ta sig ut igen. Ett exempel från Kozlovs bok:

"Natten till 1 januari tog **4 vargar** sig in i **ett fårstall** i Sjilikov-räjongen i Rjazándistriktet och **dödade 78 får**. Stallet låg i en skogskant, 3 km från en by. Vargarna tog sig ut genom porten som hade öppnat sig genom trycket från fåren" /43/.

Lika svåra blir förlusterna när varg angriper ren. Enligt jaktexperter /60, 62 och andra/ kan en vargfamilj riva 80-100 renar vid ett enda angrepp och sedan förflytta sig upp till 75 km för att undkomma förföljarna. För rendriften i tundraområdena är vargar särskilt skadegörande genom att de skingrar renhjordarna så mycket. **I Komi-republiken rev vargar 1953 3 787 renar och skingrade 9 234 så vitt omkring att alla måste räknas som "spårlöst försvunna" /62/.**

Mindre förstörande är varganfall på nötkreaturflockar. I dem river vargarna ofta kalvar och inte sällan 2 eller 3 års ungdjur. De **har viss fruktan för kor**, särskilt i flock - **vanligtvis angriper korna vargarna**. Jag känner inte till något säkert fall då en ko vargdödsats, om den inte gått fast i sankmark, varit tjudrad eller på annat sätt varit hindrad att röra sig fritt.

Vid en undersökning 1974 i Kalinindistriktet registrerades ingen vargdödad ko. Men en häst som ju är starkare än en ko går som regel förlorad vid vargangrepp. Många iakttagelser visar klart vargars strävan att döda flest möjliga tamdjur, och bak detta får anses ligga vargens natur eller rättare sagt instinkt. Denna instinkt har utan tvivel utvecklats under lång tid.

Det är inte länge sen att varken bönder eller herdar ville äta får som vargen hade dödat - sannolikt av fruktan för rabies. De döda djuren fick ligga kvar där de dödsats. Man tror nu att på så sätt fick vargen befast vanan att riva mycket boskap för att ha födoförråd. Detta stämmer också med att **det våldsamma dödandet** mest sker om hösten, **särskilt senhösten, då de dödade djuren inte hinner ruttna fullständigt före vintern.**

Erfarna jägare utnyttjar detta vid spårning vintertid av varg - de vet att vargar har för vana att besöka ställen där de dödat boskap, om det så bara finns "några ben igen" av bytesdjuren.

*

Vargen orsakar boskapsskötseln väldiga indirekta förluster - genom att överföra många INFEKTIONSSJUKDOMAR till boskapen, bl a mjältbrand, mul- och klövsvjuka, brucellös och rabies. Vargars kadaverätning vid boskapsgravar, som lockar dem därför att föreskrifterna om ordentlig nedgravning av döda djur fortfarande inte efterlevs, gör att vargar i betydande omfatt-

ning sprider smittosjukdomar. De överförs till boskap. I områden med en bofast vargfamilj brukar betesmarkerna vara starkt infekterade av organismer som orsakar cysticéerkos, echinococcosis (blåsmasksjuka) och andra parasitsjukdomar. Särskilt i Kirovdistriktet har får inte sällan allvarliga skador av cysticéerkos runt byar där varg jagar år efter år. **Blåsmasksjuka orsakas av dvärgbinnikemask. Livsfarlig för djur och människor.**

*

HUSDJURS SKYDD MOT VARGAR. Erfarenheten visar att det är tidskrävande och svårt att utrota en vargkoloni. Trots hårdare jakt är det nödvändigt att på alla sätt skydda främst får, kalvar och renar. Min (Pavlovs) kännedom om vargens natur har överbevisat mig om att förlusterna kan minskas om man utnyttjar erfarenheterna hos vargjägare och dem som fångar vargungar.

Djurägare bör upphöra att låta vargdödade djur ligga kvar på angreppsstället, inte för att få vargarna till att sluta att riva många husdjur, men för att undandra dem dessa matförråd. Det bör sörjas för bästa skydd av de husdjur som blir mest angripna av varg. **Vargar specialiserar sig på vissa djurarter.** På vissa ställen kan de vara mycket farliga för hästar eller nötkreatur, getter, gäss, medan de i närliggande områden inte visar intresse för dem. Det är känt att vargar helst bara angriper sina bytesdjur under välkända förhållanden. Sabanejev skrev om detta redan 1877 /103, s. 275/: " - - den sibiriska skogsvargen rör aldrig i skogen tjuvdrade tamdjur, men försök att i centrala Ryssland binda ett tamdjur vid en påle eller buske vintertid, eller på stäppen när som helst på året! Där räknar inte vargen linan som en 'fälla'."

Det sagda bekräftas av att boskapen i Vjatkaområdets småbyar tidigare i regel utan tillsyn kunde beta på skogsängar utan stora förluster till vargarna.

Jaktexperten Bologov i Kalinindistriktet berättar att **en kvigkalv** som hade kommit bort från flocken levde **7 månader** i en skog **i en vargfamiljs jaktrevir**. Under den tiden angrep vargar två gånger flocken som kalven försvunnit från. Kvigkalven blev så förvildad att den fick skjutas. **Vargfamiljen vågade inte jaga den i skogsmiljö.** Bologovs undersökning /8/ av problemet att skydda husdjur mot varg under Kalinindistriktets förhållanden visar att **40 av 57 angrepp på boskap gjordes i hägn - alla på natten, efter midnatt.**

Trots att vargarna ständigt förföljdes av jägare gick de in i befolkade områden av sitt revir, från 15 till 40 gånger under ett år, och 80-85 % av besöken skedde i maj-november. **Vargarna var mycket försiktiga.** De skrämdes av varje ny förändring, flydde vid minsta onaturliga störning under natten eller som hade samband med människor. De behövde från 3 dagar till någon månad, vanligtvis 17-20 dagar, för att vänja sig vid nya föremål och störningar.

Ett studium av vargars fruktan för okända föremål gav följande resultat.

En arbetsrock hängdes i slutet av februari på två käppar 150 m från en boskapsgård, intill en kadaverhög som regelbundet besöktes av vargar. Då stoppade de 300 m från rocken. De vände och gick och sniffade i alla kolchosbyarna och tog en hund i en av dem. Under 20 dagar försökte de sedan, i hel grupp, i par eller ensamma, 5 gånger att gå till kadavren, varje gång närmare dem. Den 20. dagen gick två vargar fram till dem men rörde dem inte. **Sen man flyttat rocken 3 m åt sidan gick vargarna inte fram.**

Försöket är ett exempel på vad man kan göra för att skydda boskap. Åtgärderna kan tyckas enkla, men man bör vara påhittig och klar över att vargar är olika och att bland dem finns mycket "förståndiga" individer. Bologov fann det effektivt att vid hägn göra gömslen för en människa - t ex av några bräder, skifferplattor eller en presenningbit. /Se Bologov i "Vargens beteende", översättning 1984. Nr 5 i litteraturlistan till Pavlovs "Vargen" 1982/

Särskilt bra resultat gav en fågelskrämma som föreställde en dåligt maskerad människa, några trasor upphängda på snören och under varma årstiden ett knippe uthängda leksaksballonger. Först efter en månad gick vargarna fram till ett hägn med ballonger. Ballonger i betesmark hade samma skrämseleverkan. Där verkade de som "extra herdar".

Herdars uppträdande är viktigt då det gäller att hindra angrepp. Vargjägare vet den enskilda vargfamiljens vanor, och de kan lära herdarna att uppehålla sig på rätta ställena i boskapsflocken och att uppträda så att de skrämmer vargarna.

Initiativ på detta område har tagits av Bologov /5/. Han har i Kalinindistriktet märkt att ***vargar*** på natten ***undviker belysta områden***, och att i upplysta hägn undgår boskapen vargangrepp. Sen en sovchos 1977 och 1978 på Bologovs inrådan infört belysning av ett hägn med boskap och gett herdarna råd om åtgärder mot vargangrepp, fick man inga förluster av husdjur, trots att vargar 1975-76 hade gjort skador där för 3 600 rubler.

Det ska betonas att skyddsåtgärder för tamdjur bara är verksamma där vargar förföljes hårt och därmed fruktar att möta människor. Ersättning till jägare som medverkar i boskapsskydd bör alltid stimulera dem till insatser.

VARGENS FARLIGHET FÖR MÄNNISKAN

Det är inga sagor att vargen angriper människor. Allmänheten bör få full upplysning om sådana händelser för att kunna bedöma faran och i tid vidtaga åtgärder. Både försöken att framställa vargangrepp på människor som mycket sällsynta och att begränsa möjligheterna att behandla problemet kan bli alltför ödesdigra. Jag (Pavlov) anser det ***nödvändigt att beskriva några förfärliga detaljer vid vargangrepp på människor***. Detta för att ge riktig uppfattning om de tragedier som inträffat i vårt land och om hur fruktansvärda människoätande vargar är.

*

Farligast för människan är de kringstrykande ***rabiessmittade vargar*** som går in i byar och städer. Rabies ***kan finnas i både små och stora vargbestånd***, men så snart ett bestånd växer, ökar också rapporterna om människor som har blivit bitna, och om vargar som dödas för att de misstänkts vara rabiessjuka. Turkin som rapporterar om att vargar bitit människor på 1870-talet efter en mycket stor ökning av vargantalet skriver: "Vi måste erkänna att dessa tragiska händelser är väldigt många i Ryssland, men trots att bara ett fåtal av dem blir omskrivna i pressen hör man ***varje år*** om rabiesvargar" /119, s. 77/.

För att styrka sina ord hänvisar Turkin till 38 tidskriftsartiklar om rabiesvargar. Det tycks även på 1900-talet ha varit få år då inte sådana har påträffats i några av landets distrikt. Men fram till senaste tid rapporterar inte heller jaktkretsar mycket om rabiesvargar. Kända är bara enstaka, mycket tragiska fall av sådana vargars angrepp. Så skriver Plesskij /1952:2/ att på gator ***i Kirov bet 2 rabiessjuka vargar en kväll 1924 omkring 20 människor, av vilka 10 dog***. I rapporter från jaktinspektionen i Kirov 1954 står att i Urzjumräjongen bet en varg den våren 3 människor innan den dödades.

Är det bara rabiessjuka vargar som angriper människor? Längre hade lärde och allmänhet mycket olika meningar om detta. År 1933 skrev Kaverznev om vargangrepp på människor /38/. Han avvisar folks övertygelse att det finns människoätande vargar. Han använder statistik från före 1917 om vargdödade människor. Men samma uppgifter åberopade de kända jaktexperterna Generozov och Solovjov när de mer än en gång hävdade att vargar är farliga för människan.

Kaverznev ironiserade över dem och skrev: "Före revolutionen skrev tidningar varje vinter om vargangrepp på människor och dödsfall som följd därav. Offren var inte bara företrädesvis, utan nästan uteslutande poliser på landet. Man kan tro att vargar mest av allt tycker om kött av poliser. Vid kontroll kunde inte dessa rapporter bekräftas. Sådana tidningsnotiser om obekräftade händelser har ofta legat till grund för statistik som gjorts av polisfolk och distriktsskrivare. Uppgifterna är således tydligen tagna ur luften vad gäller vargdödade människor".

Viktigare är kanske detta utdrag ur Kaverznevs skrift: "Också de gamla jaktexperterna Buturlin och Kertselli avvisar siffror som anger vargdödade människor före revolutionen. Tjerkasov skriver redan 1867 (i 'Zapiski ochotnika Vostotnoj Sibiri') att i Sibirien hade han aldrig hört något

om vargangrepp på människor". Kuznetsov som besökte Transbajkal 1928 skriver (i "Trudy po lesnemo opornomu delu", vyp. 6): "Alla bönder som jag frågade försäkrade att vargen aldrig angriper människor".

Hos Dinnik läser man i "Zveri Kavkaza" (Kaukasus djur): "Jag känner inte till ett enda säkert fall då en varg utan rabies har angripit människor". Kaverznev framhåller att "den kände antropologen och polarfararen W. Stefanson (Canada) har utrett frågan om vargens människodödande i såväl Sovjet som i utlandet, men heller inte han har funnit något bevisligt fall" /38/.

Naturligt nog sammanfattade Kaverznev 1933 på detta underlag på bestämt sätt: "Den av Generozov framlagda statistiken över vargars människodrap är inte bara att tvivla på - den är bara att avvisa såsom oriktig" /38, s. 29/.

På samma underlag betraktade professor *Mantejfel* i de följande åren allt som gällde vargars angrepp på människor såsom dikt. Trots att han var en grundlig utforskare av vilda djurs liv medgav han en lång tid inte att en frisk (normal) varg kunde anfälla en människa. *Hans ståndpunkt var bara en följd av en forskares levnadsregel - att endast lita på de fakta han själv kan kontrollera. När Mantefjel saknade sådana, kom han som många andra till den bestämda uppfattningen, att många hundra års förföljelse har hos vargen skapat en stark och övermäktig fruktan för människan - en instinkt att inte äta människor.*

Mantejfel inympade denna uppfattning hos många av sina elever. Det kan inte uteslutas att den ännu hade fortlevt utan att betvivlas, om inte speciella förhållanden hade uppstått som följd av II världskriget. Många människor blev nämligen vargdödade under kriget.

Hårda åtgärder blev nödvändiga. *Mantejfel ledde efter II världskriget en kommission tillsatt av högsta jaktmyndigheten i Federativa republiken för att reda ut vargproblemen. Han rapporterade 12 fall när människoätande vargar dödat sammanlagt cirka 80 personer, mest barn.* Vid 6 angrepp före kriget hade över 30 dödats, övriga under kriget och efter. *Människoätande vargar hade vid 7 tillfällen härjat i RSFSR, vid 4 i Vit-Ryssland och 1 gång i Georgien* /68/.

Tyvärr blev vargars människoätning under denna period inte noga undersökt. De som visste något om sådana händelser var benägna att se dem såsom tillfälligheter och mycket sällsynta, orsakade av krigsförhållandena, bland annat dålig nedgrävning av döda /78/. Den härskande meningen var också att människor bara angreps av enstaka vargar, och att dessa var antingen gamla, sjuka eller varit tama, men under kriget kommit i frihet.

Men fakta var inte noga kontrollerade, varför de inte godtogs av vetenskapen. Problemet fick inte tillbörlig behandling i tryck, varken då eller senare. T o m Mantefjel och Larin begränsade i sin skrift 1949 - "Vargen och dess utrotning" - frågan om vargens människoätning till att beskriva hur en förvildad varghona angripit skolbarn i Losinoostrov /68/. Denna hade rymt från en sovosok utanför Moskva, dit den från en djurpark hade sänts för att skydda trädgården.

Senare försvann alla dessa knapphändiga fakta, och de människoätande vargarna blev överhuvud glömda - med resultat att *de flesta zoologer och jaktexperter förblev övertygade om att vargen inte var farlig för människor.* Så sent som 1958 skrev Zajtsev i tidskriften "Ochota i ochotnitje chozjajstvo" (Jakt och jaktförvaltning) nr 11, s. 58: "Varg angriper mycket sällan människor. Oftast sker det där det finns rabies".

År 1962 sade zoologen Teplov på RSFSR:s jägarförbunds kongress att professor Buturlin "med statistisk metod på lysande sätt visat att vargar inte angriper människor". Detta gav eko ännu 1977 i en artikel av journalisten M. Ivin. I "Med och utan varg" *skrev han - sedan han med förutfattad mening studerat siffror och gamla fakta om vargars människodrap: "Angriper vargen människor? I ett fall säkert - om den är rabiessjuk"* /36, s. 148/.

Det skrev Ivin alltså 1977, trots att han kände till det material om vargangrepp på människor som professor Sjnitnikov hade samlat och publicerat 1957. Ivin skrev t o m att 266 vuxna och 110 barn vargdödades i Ryssland 1849-51 och 160 personer 1875.

Men allt detta var något som man enligt Ivin "bara misstänkte". Om man skulle lita på dessa uppgifter, så var det "uppenbart att det i de allra flesta fallen, om inte alla, var rabiessjuka vargar som hade angripit människor" /36, s. 147-152/.

*

DE MÅNGA NUTIDA FÖRSÖKEN ATT SPRIDA TVIVEL PÅ VARGARS MÄNNISKOÄTNING KAN INTE GODTAS. Man får inte upprepa vad Kaverznev skrev 1933, att vad gäller vargars människoätning har det "rapporterats siffror, visserligen inte stora tal, men inte några sanna fakta", och "det tycks helt obevisat att människor har dödats av (friska) vargar" /38, s. 27/.

Allt det som skett i svunnen tid och nyligen får inte glömmas. Det vore ett grovt och farligt misstag som kan medföra stora olyckor. **Det är min plikt som jaktexpert att belysa fakta om vargens angrepp på människor**, fakta som på sin tid klarlades i Kirovdistriktet men också i andra distrikt. Detaljerat material samlade jaktexperten Kamenskij i Kirov, och det publicerades första gången 1965 i "Ochotnitji prostory" /84/.

*

I KIROVDISTRIKTET BÖRJADE VARGAR ÖVERFALLA MÄNNISKOR I SEPTEMBER 1944. I den första rapporten, från Tjernovskoje-räjongen väster om Kirov, skrevs att vargarna förökade sig mycket, och ganska ofta hade skrämt människor ute på vägarna. I slutet av september vågade en varg snappa åt sig ett 1½ års barn i utkanten av en by i Bukarovskoje och sprang mot skogen. Lyckligtvis kunde tillskyndande personer ta barnet från vargen. Några dagar senare anföll 2 vargar en 12 års flicka på kolchosen "Gigant" i Mendelevskoje, då hon skulle gå efter en häst på en äng. Vargen tillfogade henne obetydliga sår och förstörde hennes kläder.

Efter dessa första försök började vargar systematiskt jaga barn. På vägen till kolchosen "Nya byn" i Aleksandrovskoje slet de den 8-åriga Perfilova i stycken 6 november 1944. Det återstod bara hennes söndertrasade kläder. I byn Berettsovskoje dödade 9 vargar 12 november 1944 kl. 11 den 14-åriga Tamara Musinova då hon delade ut brev. I ett skogsavsnitt vid byn Ramenskoje dödade 2 vargar 19 november 16-åriga Maria Poljakova, då hon och systemen var på väg från ett arbete.

I byn Golodajevstjina i Rudakovskoje anföll vargar människor första gången 21 september 1944. Den dagen tog 13-åriga Valja Starikova och hennes yngre bror upp rovor i trädgården. En varg på ängen på andra sidan av en å försökte ta en kalv i boskapsflocken. Av intresse närmade sig barnen åkanten. De märkte inte att en annan varg bakifrån smög sig på dem. Pojken klarade att hoppa i ån, men **vargen släpade Valja till skogen, där man efter några timmar av henne bara återfann en del av ett ben med skon på foten. År 1944 dödades alltså 4 personer.**

*

Våren 1945 kom nya vargangrepp på människor. De var djärvare och skedde i andra delar av Kirovdistriktet.

I byn Golodajevstjina i Rudakovskoje anföll en varg 29 april 17-åriga Maria Berdnikova, som samman med systemen arbetade på ett fält 50 m från en hästgård. Skogen nådde på sina ställen nästan fram till bebyggelsen, varför flickan inte i tid kunde upptäcka en varg som närmade sig. Hon satt på huk och tog upp säd och klarade inte att resa sig då vargen grep henne om halsen. Utan att bry sig om skriken från tillskyndande personer lyfte vargen flera gånger den småvuxna Maria och kastade henne i marken. Mot en framrusande hästkarl morrade den hotande. När andra bybor närmade sig grep vargen Maria med tänderna, släpade henne mot skogen och hoppade över det meterhöga stängslet. Folk som försökte avskära vägen för vargen kunde inte hindra den att släpa henne omkring 200 meter till skogsbrynet. Där blev den tvungen att släppa henne. Då bybor bar Maria hemåt kom vargen ut ur buskarna och följde efter dem till stängslet utan att bry sig om deras skrik.

Under dagen närmade sig vargen byn ännu några gånger. Nästa dag lyckades den ta ett lamm i boskapshägnen. Att denna vargen var så djärv och kunde uppträda obehindrat ska ses mot bakgrunden att det under krigsåren inte fanns *en* jägare i byn, inte ens ett gevär.

Den 1 maj 1945 tog en varg 7-åriga Volodja Gorev i bysovjeten Vasilevskoje. Några barn lekte på vägen och vargen tog sig dit över köksträdgårdarna nära skogen. Osedd kom den fram till inhägnaden, hoppade över och gick genast mot barnen. Med ett språng och sannolikt ett slag med tassens mot pojken huvud välte vargen omkull honom och högg tag om halsen. Volodjas räddning undan döden blev hans uppfällda krage och en tjock halsduk runt den. Men vargen lämnade inte sitt offer med en gång. Mitt för ögonen på dem som skyndade till hjälp grep den Volodja i skuldran och släpade honom mot skogen. Bara gevärsskott fick den att släppa barnet. Förutom rivmärken vid det vänstra örat, blåmärken och blodutgjutningar på bröstet och ena underarmen hade pojken inga allvarliga skador. Han hade fått en hjärnskakning och var mycket förskräckt, men sprang vid fullt medvetande mot människorna så snart vargen släppte honom.

I Nema-räjongen vargdödade 8 maj 1945 5-åriga Rimma Moltjonova från Krovelskoje. Samman med andra barn tvättade hon sina galoscher i en bäck vid byn. Då en del barn lämnade bäcken stannade Rimma och en 7-årig väninna kvar. Rimma överfölls av en varg som antingen hade smugit sig fram genom skogen tätt intill eller låg i bakhåll i buskarna vid bäcken. Vid den förskräckta väninnans skrik störtade folk dit, men vargen var redan borta. Med hjälp av blodspåren fann man den och den dödade Rimma. ***Vargen hade bitit genom flickans hals, släpat henne till skogen och där börjat äta av lårmusklerna.***

*

Åren 1946-1950 härjade människoätande vargar särskilt i räjongerna Darovskoj, Lebjazje, Sovjetsk, Nolinsk, Chalturin och Oritji i Kirovdistriktet. ***I DAROVSKOJRÄJONGEN DÖDADE VARGAR 9 BARN I ÅLDERN 7-12 ÅR BARA I JULI-AUGUSTI 1948. Samma månader 1950 dödade 1 pojke och 3 flickor i åldern 3-6 år i Lebjazje-räjongen.***

Om en tragedi dessa åren vid byn Zykovo i Nolinsk-räjongen har lärarinnan E. Isypova vid Kirovs lärarskola berättat för mig. Hon var 15 år då en varg 17 november 1948 dödade hennes 8-åriga syster ***Svetlana Tujeva***. Hon gick samman med två andra flickor hem från skolan. De nådde en man och 1,5 km från byn såg de 5 vargar på en äng. Mannen blev rädd och började springa, men klättrade sen upp i ett träd. Till att börja med höll barnen takten med mannen, men ***vargarna*** vann på dem och nådde Svetlana först. De ***anföll och släpade henne mer än 1 km*** in i skogen. ***Man fann bara Svetlanas kappa.*** Hur hennes väninnor undkom vargarna kunde inte klarläggas, men båda kom oskadda tillbaka till skolan.

Förutvarande lärarinnan Z. Kononova i Chalturin-räjongen berättar i ett brev pålitligt om varg-angrepp på människor. År 1947 var hon lärarinna i byn ***Rusanovo***. Då dök där för första gången upp människoätande ***vargar***. Under augusti-september ***dödade de en flicka under skolåldern, 13-åriga Venjamin Fokin och 16-åriga Anna Michejeva.***

En varg slet den lilla flickan från två tonårsflickors händer, då de gick på vägen nära byn. Vargen anföll från ett bakhåll i en rågåker, men inte de äldre flickorna. Anna Michejeva och hennes mor skördade lin, då 2 vargar kom från skogen. Den ene gick mot Anna, den andre mot modern som försvarade sig med en linkärve. Då kastade sig den vargen mot Anna, som började springa, men föll och blev tagen av vargen.

Kononova skriver: "Den dagen var jag på väg mot Tjornjadjevo. Då såg jag kolchosarbetare som med käppar och högafflar sprang till skogen och sprang efter. På en remsa vid skogen där man hade skördat linet såg jag en blodfläck och från den blodspår mot skogen. De gick mot en tätvuxen en och i den hängde en blodig huvudduk. ***Bak busken*** fanns en öppning och där ***låg Anna med många sår i halsen, och nedanför bröstkorgen var kroppen uppäten in till benstommen.*** För att göra slut på dessa människoätande vargar sände man efter jägare, men medan de var på platsen fann man inga vargar.

År 1946 dödade jägare 560 vargar i Kirovdistriktet. Detta var ett rekordstort antal, i varje fall under de senaste 100 åren. Åren **1947-49** dödades **ytterligare 1520** vargar genom kraftfull bekämpning, i vilken också jägare från Moskva deltog. Det bör framhållas att detta var mycket krävande under efterkrigstidens svåra förhållanden. Resultatet blev att **1951 var Kirovdistriktet befriat från människoätande vargar med undantag av Oritji-räjongen.**

Vid Tarasovka i Oritji-räjongen dödade en varg den 29 april 1951 kl. 14 en 10-årig flicka, som badade samman med en väninna i en å. Efter den händelsen förföljde man i räjongen under 2 år en grupp vargar som ofta angrep barn på bär- eller svampplockning i skogen. Den 12 juni 1952 blev 11-åriga Zoja och 15-åriga Lidija från byn Vtjuriny illa bitna av vargar och fick föras till sjukhus.

Den 11 juli 1952 kl. 12 var några barn på svampplockning 1 km från byn Karmanov. En varg angrep Vitalij Isjutinov född 1947 och släpade honom in i skogen. Han återfanns uppäten från fötterna till midjan. (I brev till översättaren har Pavlov kompletterat framställningen.)

I juli 1952 dödades vargar också Ljudmila Perminova, född 1944 och från Kosjeli. Den 12 augusti 1952 kl. 13 bortförde en varg 6-åriga Lidija Tupitsyna från en grupp bärplockande barn. (Även denna rapport har Pavlov kompletterat i brev.)

/ ENLIGT PAVLOVS REDOGÖRELSE OVAN VARGDÖDADES 26 BARN ÅREN 1944-52 I KIROVDISTRIKTET. När min översättning nådde norska vargsvärmare 1987 underkände de Pavlov fullständigt som forskare. De påstod att han spred lögn och skrönor och förlöjligade honom. Till mig (Pålsson) sände han dokument som styrkte hans uppgifter och som delvis publicerades i norska Jakt & Fiske 1988. Se s. 48. Men de hätska angreppen fortsatte - pågick ännu år 2000./

Den 17 augusti 1952 anföll en varg 13-åriga herden Aleksander Vidjakin från Grebenstjika i Oritji-räjongen. Vargen släpade honom omkring 1 km till skogen, men jagades bort av kolchos-folk. Aleksander sårades men räddades. Jägare ansåg att den människoätande vargen var en gammal hona. Den 16 augusti angrep nämligen en stor hona med 3 ungar en 12-årig pojke, som samman med vuxna plockade bär i skogen. Angreppet upptäcktes och pojken räddades. Våren 1953 förekom det bara ett överfall i Oritji-räjongen - en varg försökte ta en flicka som med sin mormor gick på en skogsväg. I maj **1953** dödades en mycket stor, nästan tandlös varghona på en äng nära Vtjuriny. Därefter **upphörde varganfallen på människor i Oritji-räjongen.**

*

I Kirovdistriktet skedde ännu ett vargangrepp på människor, sommaren 1953, i Falenki-räjongen i byn Sergintsy, på pojken Sasja Gratjev, som klarade livet. Han är nu (1982) veterinär-assistent i Krasnodårdistriktet (vid Svarta havet). Så har han beskrivit sin kamp med vargen:

"Det var vid middagstiden 17 juli 1953. Med en kärra körde jag grönmassa vid en silo. På middagsrasten spelade jag boll vid grannhuset med 7-åriga Volodja Averin. Några meter från planen växte två stora popplar. Mellan dem fick jag se ett djur, men förstod inte att det var en varg. Jag skrek till när vargen kastade sig över Volodja och med en gång tryckte ned honom. Han blev stum av skräck. Då jag med bollträet slog vargen över nacken stegrade han sig och kastade sig över mig. Jag kastade mig in i en inhägnad, men vargen fick omkull mig genom ett slag med tassens mot skuldran. Det upprepades var gång jag försökte resa mig för att springa. Två tröjor jag hade på mig rev vargen i trasor. Till sist hörde min mor och en äldre bror mina illskrik på hjälp. Då de kom rusande ut tog vargen ett tag med gapet tvärs över kroppen och började släpa mig. Jag minns att jag försökte hålla mig fast i gräset, men vargen tog nytt tag och släpade mig vidare. Den kastade mig några gånger upp på ryggen och ökade farten, men jag föll ned, och då släpade den mig på marken. Snubblande sprang min mor och bror efter. Vargen släpade mig 300 m mot skogen. Längs vägen var en brant. Där rullade vargen ned och höll mig

fast. I sänkan låg en fälld gran. Jag fick tag i en gren och vargen lyckades inte rycka mig lös. De tillskyndande personerna tvingade bort vargen som sprang över till den andra sidan av sänkan. Jag minns att då sprang jag bort mot min mor" - -.

*

Sådana är några tragiska fakta vid vargangrepp på människor. Vad gäller orsakerna till överfallen är ***motsvarande händelser i VLADIMIR-DISTRIKTET*** av stort intresse. (Vladimir 175 km öster Moskva). Där registrerades ***10 dödande vargangrepp på människor 1945-47***.

Enligt undersökningar av Sysojev /118/ skedde alla i Melenki-räjongen, där det de åren dök upp 2 människoätande vargar, en hane och en hona. Men bara den store hannen överföll folk. Hona hjälpte honom inte, utan höll sig på avstånd. Offren åt de tillsammans.

Det befanns att dessa två vargar levde isolerade från andra, och vintertid mest åt harar, tog upp till 6 under en natt. De fick inga ungar, tog inte lockmat och förföljde andra vargar om de närmade sig. Rävar vid lockmaten överraskade de, tog dem och ströp dem, men åt dem inte.

Sedan dessa två vargar dödats 1948 har inte människoätande vargar förekommit i Vladimir-distriktet. (Avser fram till 1982.)

Det ovan beskrivna fallet ger underlag för påståendet att det är enstaka, inte fullvärdiga vargar som övergår till att äta människor. De som på ett enkelt sätt vill förklara detta framhåller alltid att det bara utmärker avvikande vargar. Marvin har i detalj skrivit om en människoätande varg som i december 1947 terroriserade befolkningen kring Suna i *Sovjet-Karelen*. Han skriver bl a : "Det var en stor gammal hane (kroppslängd 138 cm), ovanligt mager, och i magen fanns bara en knut kvinnohår" /69, s. 136/.

*

En noggrann genomgång av de fakta jag samlat om varganfall på människor visar att det är fel att hävda att alla dessa angrepp gjorts av tandlösa och allmänt defekta djur. Alla av mig tillfrågade jägare som har dödat vargfamiljer där människor dödats har sagt att de avlivade vargarna har varit starka och friska och inte sällan stora - vägt över 60 kg. Sen sådana vargar eller deras valpkull dödats har vanligtvis klagomålen över vargars härjningar upphört. ***Man kan därför hävda att det i populationerna finns särskilt aggressiva djur som under vissa omständigheter vågar anfalla människor.***

Krusjinskij /48/ som undersökt aggressionens roll i vargars liv och dess former vid kontakt med andra djur skriver: "Under sitt första levnadsår visar vargar inte aggression mot okända människor. Men under andra levnadsåret börjar den framträda klart och den förstärks under fortplantningstiden. Med åldern ökar den ännu mera."

Krusjinskij sammanfattar: "Generellt kan man säga att europeiska vargar uppvuxna bland människor är mycket olika vad gäller att visa och utveckla aggression mot människor. Det finns en fortlöpande övergång, från mycket aggressiva hanner som bara efter långt arbete med dem upprättar en opålitlig kontakt med människor, till mycket tillgivna honor som gärna söker kontakt med envar okänd person. ***Överhuvud - - vargen är självklart ett aggressivt djur, och det är bara tack vare starkt utvecklad fruktan för människan som den under naturliga förhållanden mycket sällan angriper människor"*** /48, s. 191-193/.

Jag (Pavlov) vet att Krusjinskij kom till denna slutsats då han ännu ***inte*** hade tillräckliga upplysningar om människoätande vargar. Det hade han inte heller vid ett seminarium 1979 om särdrag i vargars beteende. ***Men han hävdade då att omkring 1/3 av Central-Rysslands skogsvargar på grund av sitt aktiva försvarsbeteende bör räknas som potentiellt farliga för människor. Dessutom att dessa skogsvargar långt ifrån fruktar alla människor. Det är nödvändigt att söka orsakerna till vargarnas människoangrepp under de förhållanden då aggressionen kommer till uttryck.***

En av betingelserna för aggression är att vargstammen ökar kraftigt - då dyker det upp orädda och farliga vargar. I Kirovdistriktet var vargar mot krigsslutet vanliga i alla befolkade delar - och i utkanterna av alla byar. I skogarna upptäcktes omkring 200 vargfamiljer. Mer än en gång sprang vargar på gatorna i Kirov. På dagen sågs de ibland ligga och vila i en stadspark. Jaktinspektionen i Kirov har inte glömt att 1945 släpade vargar bort förutvarande chefs hund från gården vid hans stadslägenhet.

Under krigsåren befrämjades en snabb ökning av aggressiva drag i vargarnas beteende av att då **upphörde den annars alltid pågående vargförföljelsen**, och de mest aktiva jaktformerna. I Kirovdistriktet skedde detta för att de bästa jägarna hade gått till fronten, och att de övriga var upptagna med andra krigsansträngningar. Ögonvittnen säger att **under kriget var vargarna inte räddare för människor än kringstrykande hundar var**.

Det är just den minskade fruktan för människan som blir avgörande i särskilt aggressiva vargars beteende. När en varg har gjort sitt första framgångsrika angrepp mot en människa lär den sig snabbt att människan inte bara är ett lätt, utan också ett ofarligt byte, och den börjar avsiktligt spåra människor.

Då det dyker upp vargar med erfarenhet av att spåra och döda människor sprids denna jakt vidare till andra. Vargar kännetecknas nämligen inte bara av förmågan att specialisera sig på ett visst byte utan också av **närstående vargars förmåga att tillägna sig sådana färdigheter som säkrar framgång i födosöket**.

Hos vargarna i Kirovdistriktet skapade detta förhållande förutsättningar för fler och mer utbredda angrepp på människor. Det kan inte uteslutas att många som blev angripna av vargar hade undgått detta om jaktförvaltningen vid rapporterna om de första aggressiva vargarna hade inlett resoluta åtgärder för att utrota dem. Men det skedde dessvärre inte. Delvis hade jaktvetenskapens företrädare skuld till detta, eftersom de lät många jaktledare fortleva med en bekymmerslös syn på vargars farlighet. Federativa republikens högsta jaktmyndighet (Glavochota) skrev (felaktigt) till jaktinspektionen i Kirovdistriktet i en instruktion om att utreda trovärdigheten i rapporter om vargars människodråp, att dessa händelser "kan bara inträffa i perioder med svår födobrist för vargar, dvs under andra hälften av vintern".

I sammanhang med detta måste framhållas att **ännu i 1960-talets vetenskapliga kommentarer till anfall på människor hävdas att "alla angreppen skedde under vinterns svältperiod för vargarna"** /78, s. 192/. Detta skrevs **trots att Mantejfel i en officiell rapport till RSFSR:s vetenskapligt-tekniska råd 1947 påtalat att på en del ställen i Sovjet angriper, dödar och äter vargar barn upp till 14 år under juli-augusti då halvstora ungar kräver mycket föda**, men ännu inte själv kan angripa bytesdjur. Intressant är vad **Lazarevskij skrev redan 1876 om när på året vargar angrep barn:**

"I början av juni 1847, 20 verst (km) från byn Sjuja (i Ivánovodistriktet mellan Jaroslavl och Vladimir), nästan inne i en by, åt en varghona upp en 4-årig pojke, och slet strax efter sönder en 8-årig flicka som plockade bär i skogen samman med 2 kamrater. Några dagar senare tog vargen en 6-årig flicka intill hennes mor och dödade henne med ett enda slag mot marken. Sen släpade vargen en 9-årig flicka in i ett snår vid några hölador. Runt om slog man säd. **Flera gånger gick varghonan in i byar i närheten och fram till hösten hade dess offer blivit 10"** /58, s. 38/.

Som framgår skedde alla **Vjatka-vargarnas anfall på människor från slutet av april till december, dvs när de vuxna vargarna skaffar ungarna föda och lär dem att jaga**. (Vjatka: en flod och Kirovs namn före 1934 och sen 1992). Från de första efterkrigsåren finns från Kirovdistriktet 3 dokumentlösa uppgifter om vargangrepp på människor under vintertid.

Under "kull-perioden" var Vjatka-vargarna huvudföda ALLTID HUSDJUR och särskilt

de lätt tillgängliga döda djur som fanns i boskapsgravar invid djurgårdar. Men *under krigstidens svältår var tillgången dålig. Då minskade också antalet tamdjur och dessa vaktades mer än tidigare.* Medan vargarna ökade mot krigsslutet minskade hundar, katter och tamfåglar. Det bör tilläggas en viktig observation som jag gjorde:

Det fanns lite vilda djur där Vjatka-vargarna hade sina lyor. Det är därför lätt att förstå att de vuxna vargarna under kriget och de första efterkrigsåren hade svårt att skaffa föda, bundna som de var att hålla sig i närheten av lyan med ungarna. Om aggressiva vargar under dessa förhållanden blev djärvare blev de fort farliga för människor.

När ungarna blev större och vargfamiljerna började ströva omkring fick de större möjligheter att finna föda. De kunde söka sig till ställen med många harar, vinterflockar av älg osv. En strövande vargfamilj kunde under en natt besöka tiotalet byar, många avfallsplatser och lätt finna föda någonstans. Dessutom gav jakten samman med de ettåriga ungarna bättre resultat. *Jaktframgången minskade deras aggression mot människor.*

*

VARFÖR HAR MÄNNESKOÄTANDE VARGAR SÅ OFTA FUNNITS I KIROV-DISTRIKTET och efter vad man nu kan bedöma bara i få andra distrikt? Även där minskade tillgången på vargföda. Men ändå dödade och åt inte vargarna människor i t ex tundra- och steppområdena.

Mechs detaljerade undersökningar av vargarna på Isle Royale i Michigan, USA, förde till den bestämda slutsatsen att Nordamerikas skogsvarg inte är farlig för människan /49, s. 6/. För att förklara detta bör man enligt min mening än en gång använda den statistik som framläggs av en del jaktledare som bestrider att vargen äter människor. Enligt Turkin /120, år 1901/ var det bara i 3 av Tsar-Rysslands 63 guvernement (distrikt), Vjatka-, Tomsk- och Samára-guv., som varg dödat människor. Åren 1896-97 angrep varg 205 människor i Vjatka-guvernementet, men bara 10 i Vologda-, 18 i Kostromá-, 1 i Archángelsk- och 9 i Jaroslávlguvernementet.

Jämförelse av dessa siffror från äldre tid med de nya från Kirovdistriktet *leder till tanken att det finns regioner där många vargar till sin natur är aggressiva mot människor. Dessutom ökar vargars farlighet i bytesfattiga områden*, där de ju blir beroende av föda från tamdjurshållningen. *Vargen bör vid liten bytestillgång alltid räknas som farlig för människor.*

*

Med 1970-talets vargökning kom fler rapporter om ANGREPP AV RABIESVARGAR. År 1976 fick myndigheterna i Penzadistriktet rapporter om en rabies-epizooti bland rävar, vilken sen spred sig till vargar. För första gång på 15 år gjorde 1975 3 rabiesvargar där brutala angrepp på människor och bet 5 personer.

Jaktinspektionen i RSFSR gav 1978 ut "*Om extra åtgärder för bekämpning av rabies hos köttätande djur*". *I skriften stod bl a följande fakta.*

I Kurskdistriktet bet en varg 15 juni 1978 1 pojke och 2 kvinnor som vaktade får. Sen rev den ihjäl 1 får och angrep en tillskyndande jägare, som dödade vargen. I Novosibirsk-distriktet anföll en rabiesvarg 24 januari 1978 i byn Sokolovo kolchosfolk på väg till arbetet och bet 1 kvinna och 2 män. I Brjansk-distriktet bet en varghona 21 augusti 1978 3 barn, 2 kvinnor och 1 man. Av dem blev 1 kvinna och 2 barn (6-9 år) allvarligt skadade. Lyckligtvis dödades den rabiessjuka varghonan samma dag, men dessförinnan bet den 2 hundar, 1 häst och 1 kalv. År 1975-76 rapporterades också angrepp av rabiesvargar på människor i distrikten Uljánovsk vid 15 tillfällen, Kalúga 7, Orenbúrg 6 och Orjól 4 tillfällen.

Boldenkov /7/ meddelar att i maj 1974 kom en varg springande ut från en brinnande skog i jakt-kolchosen Dynamo i Chárkovdistriktet. Vargen fortsatte mot byn Stáritsa och på vägen dit bet den en skogvaktarhustru och en hund. I byn mötte den en hästskjuts och angrep hästen, men bet den inte och den hoppade mot kvinnan som körde. I centrum stötte vargen på en grupp

småbarn med lärarinna. Barnen trodde det var en hund och började klappa vargen. Då den förskräckta lärarinnan skrek kastade den sig mot henne och bet henne illa. Sen bet den 3 personer till, innan den dödades. Det var en 3-årig hona.

I samma rapport skriver Boldenkov om 2 vargangrepp på människor nattetid sommaren 1975 i Róvnodistriktet i skogsreviret Konstanínovo (nära Polens gräns), om angrepp på en kvinna med ett barn i december 1976 i skogsreviret Rudnja, om en varg i Zjitómirdistriktet (Ukraina) i byn Poljanke (Baranovka-räjongen) som anföll 3 personer och dödades med käppar och en yxa, och om en varg i Volýniadistriktet som på 3 dagar bet 16 människor i Ljubomi-räjongen (vid Polens gräns). Alla angreppen ansågs gjorda av rabiesvargar.

I Vitryssland registrerades 1969-76 mer än 800 rabiesfall bland djur /42/. Av dem gällde 1/3 vilda köttätare - 87 % rävar, 13 % vargar, mårhundar och andra. De flesta rabiesfallen i Vitryssland hade man 1976, då vargbestånden ökade starkt - 127 fall bara bland köttätare.

På senare år har den farliga utbredningen av ***rabies bland Kazachstans vargar*** blivit känd. Enligt undersökningar av Formozov och Golov /25/ finns det ***ständigt rabies bland vargarna i Kamýsnoje-området nära Kaspiska havet***. Dit driver man vintertid mycket boskap från nord-områden. De rabiessjuka vargarna, men också rävar och mårhundar, finns i ett säv- och vassbälte vid havets nordliga och västliga stränder.

Enligt dessa forskare har man dessutom "vid särskilt utbredda epizootier upptäckt massvis av rabiesfall norrut från Astrakan till Charabali-räjongen och västerut från Kaspiska havets västkust till Stavropol" /125, s. 113/.

Till Kazachstans områden med utbredd rabies hör också det vargrika Aktjúbinsk-distriktet. Garbuzov och Jansjin /16/ har studerat rabies där och skriver att ***1972-78 registrerades 50 vargangrepp på människor***. Det faktiska antalet var långt större eftersom det mest var de som sökte sjukhushjälp som registrerades. De flesta skadade var djurskötare, 48 %, och deras barn, 20 %. Anfallen på människor skedde i alla distriktets räjonger, från oktober till mars. De angripande vargarna hade förlorat sin självbevarelseinstinkt, och därför kunde 20 vargar dödas vid de 50 anfallen, antingen av de angripna själv eller av tillskyndande personer. Jansjin observerade att rabiessjuka vargar mest hade angripit fårherdar som försvarat sin hjord. Han beskriver en händelse på Zjabasak-sovchosen:

"Herden Ibrajev sov. Klockan 23 vaknade han av buller i hägnen intill huset och gick dit. Ej van vid mörkret blev han först i sista stund varse en varg som kastade sig mot hans bröst. Striden blev hård, och vargen tillfogade honom många bett. Hans hustru hörde oväsendet och kom ut. Då angrep vargen henne. Efter cirka 10 minuter kom herden Ualisjev springande till hjälp, och vargen bet också honom illa. Då mannen försökte fly in i huset följde vargen efter, men de lyckades jaga ut den och stänga dörren. Ualisjev tog ett gevär, gick ut till den rasande vargen och lyckade skjuta den i mörkret" /132, s. 8/.

Rabiessjuka vargar är mycket farliga. Efter sjukdomens latenstid förlorar vargen sin normala försiktighet och fruktan för människan. Den härjar helt vildsint, biter alla den möter. I Karabutak-räjongen i Aktjúbinskdistriktet störtade en flock vargar sig över herden Chamins färhjord den 4 oktober 1979. De rev 37 får och bet hundar och andra husdjur. Man dödade 4 vargar. Den 21 oktober befanns att 3 hundar, 1 ko och 1 häst hade rabies /16/. I Vit-Ryssland förflyttade sig en rabiesvarg 150 km på 1½ dygn, bet 25 människor (19 fick allvarliga skador), omkring 50 husdjur och ett okänt antal vilda djur /74/. **På 11 timmar bet 1979 en rabiessjuk varghona 26 människor**, medan den rörde sig i Pruzjany-räjongen i Brestdistriktet och Orsja-räjongen i Vitébsk-distriktet /22/.

Så här sprider vargar rabies raskt och vitt omkring. Med det ökande antalet vargar på 1970-talet kom 1976 en rabies-epizooti över hela Volga-området, nordliga Kaukasus, Centrala svartajordsområdet, några distrikt i Ural (Kurgán, Orenbúrg, Tjeljabinsk) och Väst-Sibirien (Altájom-

rådet, distrikten Novosibirsk och Omsk). Vintern-våren 1976 hade man en farlig rabies-epizooti i distrikten Kalúga, Brjansk, Moskva, Rjazán, Kursk och Górkij. ***I hela RSFSR ökade antalet personer bitna av rabiesvargar, i huvudsak där från 1960-talet jakt begränsats eller förbjudits.***

De flesta av senaste årens vargangrepp på människor har skett där det har funnits rabiesvargar. Men det finns rapporter som gör det tvivelaktigt att alla angrepp på människor skulle göras av rabiesvargar, t ex detta som är beskrivet av V. Peskov /88/:

I byn Sjejn-Majdan i Mordvinien (SO om Moskva) hade djursköterskan Antonina Grosjeva den 12 december 1978 kvällsfodrat och var på väg hem i mörkret. Cirka en halv km från hemmet kände hon att någon puffade på henne och nappade efter benet. Hon trodde det var en hund från byn och slog efter djuret med sin väska. Då upptäckte hon att det var en varg. Den slog omkull kvinnan och högg tag i hennes hals, men som tur var hade hon en schal om den. I striden grep Grosjeva vargen om de öppna käftarna och råkade köra ena handen djupt ned i gapet. Hon fick tag i tungan och lyckades hålla den fast och resa sig upp. Den fortsatta striden beskriver hon så här. Hon blev inte kvitt vargen, gick baklänges och släpade den med mot huset, lyckades öppna grinden och förstugans dörr och började slå vargen med det hon fick tag i och dödade den till sist med den tunga dörrslån.

Grannar som skyndade till av hennes skrik fann henne svårt blödande. Hennes sår krävde lång läkarbehandling och givetvis profylaktiska injektioner.

Till logen där den döda vargen låg kom vargar av dem som ständigt brukade besöka Sjejn-Majdan. Där sniffade de på allt, men hann fly innan folk blev färdiga att hämta gevär.

Var honan som bet Grosjeva rabiessjuk? Det vet man inte, kan bara spekulera över det. Av de djur som i Aktjubinskdistriktet undersöktes på veterinärlaboratorium för misstanke om rabies hade bara 31 % (17 stycken) sjukdomen. ***Men det kan antas att 70-80 % av de vargar som anföll människor hade rabies.***

/ Skildringen av Antonina Grosjevas kamp föranledde att norska vargälskare skrev ett antal förlöjligande pressangrepp på "sagoberättaren" Pavlov. Han svarade i norska Jakt & Fiske 1988:11 - publicerade den respekterade journalisten Peskovs intervju med Grosjeva. Peskov var fast medarbetare i tv-programmet "I djurvärlden". Pavlov publicerade också Grosjevas adress och uppmanade tvivlarna att skriva till henne. Se även s. 49./

*

Med hänsyn till den ständiga vargfaran bör jaktorganisationerna där människor någon gång blivit vargoffer medverka till all upplysning om att vargar **kan** anfälla människor. Varje rapport om vargars försök att anfälla folk bör tjäna som en kraftig signal till snar och noggrann beskrivning av omständigheterna vid sådana angreppsförsök och till **skyndsamt bortskjutning av alla vargar som kan misstänkas ha gjort angreppsförsöken.**

Litteraturlista i Pavlov 1982

Litteraturen nedan är skriven på ryska utom nr 134-141. Angett nummer här och i översättningen är samma som i Pavlovs ryska original.

2. Barnev V., Nikerov Ju. Vargen i Smolensk-distriktet. Ochota i ochotnitje chozjajstvo, 1979:2, s. 2-3.
5. Bibikov D. Vargen och människan. Ett aktuellt problem. Se översättningen "Vargens beteende". Elmhult 1984, s. 11-16.
6. Bibikov D. Vargens bevarande vid beståndsreglering. Molodoj kommunar, 1979, 12 feb. Tidningsartikel.
8. Bologov V. Vargens beteende vid angrepp på husdjur och deras skydd. Se översättningen "Vargens beteende". Elmhult 1984.
10. Bologov V. Vargen och älgen. Ochota i ochotn. chozj, 1981:3, s. 12-13.
12. Bologov V. Varg bland vargar: forskare diskuterar. Znanie-zila, 1980, s. 40-43.
14. Visjastjev G. Resultat och problem. Ochota i ochotn. chozj., 1978:12, s. 1-4.
16. Garbuzov V., Jansjin Ju. Vargen - bärare av rabies. Ochota i ochotn. chozj. 1980:9.
17. Gatich V., Vargens roll i biocönos i Vitrysslands sumpskog. I boken Ekologitjeskie osnovy ochrany ratsionalnogo ispolzovanija chistjnych mlekopitajustjich. M., Nauka, 1979, s. 94-95.
20. Glusjkov V. M. m fl. Ej smittosamma sjukdomar hos älg i Kirovdistriktet och deras orsaker. Kirov 1978, vyp. 61.
21. Glusjkov V. Ett försök att klarlägga älgars död genom varg och av andra orsaker. I "Ekol. osnovy ocharny i ratsionalnogo ospolzovanija chistjnych mlekopitajustjich: Materialy Vsesoj. sov.". M., Nauka, 1979, s. 99-100.
24. Gurskij I. Vargen i södra europeiska Sovjetunionen. Odessa, 1969. 105 s.
27. Gusev O. Mot en idealisering av naturen. Ochota i ochotn. chozj., 1978:11, s. 25-27.
28. Gusev O. Hur med vargen? Nasj sovremennik, 1981:5, s. 138-144.
30. Dezjikin V., m. fl. (Statens uppköp) av klövvilt i RSFSR. Ochota i ochotn. chozj. 1973:10, s. 3-6.
31. Jelisev N., m. fl. Vargen och dess framtid. Ochota i ochotn. chozj. 1973:5, s. 3-6.
33. Zvorykin N. Vargen och dess bekämpning. M., 1936. 120 s.
34. Zvorykin N. Vargen. M.-L., KOIZ, 1937. 118 s.
35. Zykova I. Vildsvin och sikahjort i Oká-reservatet. I "Ochotn.-promysl. zveri: Biologija i chozj. ispolzovanie". M., 1965:1, s. 120-134.
36. Ivin M. Zametki na modnuju temy. Zvesda, 1977:7, s. 138-165.
38. Kaverzneev V. Vargarna och deras utrotning. M., KOIZ, 1933. 107 s.
39. Kaletskaja M. Vargen och dess roll som rovdjur i Darwin-reservatet. I "Prirodnyje resursy mologosjeksn. niziny". Vyp. 11, Vologda, 1973, s. 41-58.
43. Kozlov V. Vargen och metoder att utrota den. M., Selchozgis, 1955. 85 s.
44. Kozlov V. Vargen på Sibiriens skogsstäpper och dess utrotning. Krasnojarsk, 1966.
46. Kotjetkov V. Vargens jaktbeteende i centrala Ryssland. Se "Vargens beteende". Elmhult 1984, s. 62-65.
48. Krusjinskij L. Det biologiska underlaget för djurens förståndsverksamhet. /Biol. osnovy rassyd. dejatelnosti/. M., Izd-vo MGU, 1977. 272 s.
49. Krusjinskij L. "Ulvens atferd". Se "Vargens beteende". Elmhult 1984, s. 7-10.

51. Kudaktin A. Vargens bytesval vid jakt på klövdjur i Kaukasus-reservatet. Biol. MOIP. Otd. biol. 1978:84:3, s. 19-27.
55. Kutjerenko S., Zubkov Ju. Vargen i södra delen av Fjärran östern. Ochota i ochotn. chozj., 1980:1, s. 20-23.
57. Lavov M. Orsaker till förlust av klövvilt. Ochota i ochotn chozj. 1980:7, s. 16-17.
58. Lazarevskij. V. Om vargars angrepp på boskap och vilt och om vargars utrotning. "Prolozjenie k Pravitelstv. Vestniki". St. Petersburg, 1876. 71 s.
60. Makridin V. Vargbekämpning från flyg. Archangelsk, 1955. 27 s.
61. Makridin V. Till tundravargens biologi. Tr/NII selsk. choz-va Kr. Sévera, 1959, t. 9, s. 3-54.
62. Makridin V. Vargen i nordområdena och dess bekämpning. Krasnojarsk, 1960. 74 s.
63. Makridin V. Vargen på norra Jamal (V.-Sib.). Zool. Zjurnal, 1962:2:9, s. 18-19.
64. Makridin V. Ingen varguppfoädnings - börja vargreglering. Ochota i ochotn. chozj., 1968:8, s. 18-19.
65. Makridin V. Vargen. I "De stora rovdjuren och klövdjuren". M. Lesnaja prom-st, 1978, s. 8-50.
66. Makridin V. Polarvargen och dess inverkan på renskötseln och de vilda klövdjuren. I "Ekol. osn. ochrany i ratsionaln. ospolzov. - -". M. Nauka, 1979, s. 123.
67. Makarova O. Några fakta om vargens utbredning och antal i Murmanskdistriktet. I samma bok som nr. 66, s. 120.
68. Mantefjel P., Larin S. Vargen och dess utrotning. M.-L. Fizkultura i sport, 1949. 56 s.
71. Mitjurin L. Vargens inverkan på vildrenen i Mellan-Sibiriens norddelar. Tr/IX
72. Moyet F. Ropa inte vargen kommer! Från engelskan. M. Mir, 1968. 149 s.
- Mezjdunarodn. Kongr. Biol.-ochotv., 1970, s. 514-51
73. Mytjko Je, Sjubkina A. Födo-beteende hos vargar i fångenskap. I "Povedenia volka". AN SSSR. M., 1980, s. 158 -163.
76. Najmuka B. Vargen vid Ochotska havet. I "Zjiv. mir i ochotn. chozj. Daln. Vostoka". Vladivostok, 1976, s. 133.
77. Naumov N. Rovdjuren och deras förhållande till bytesdjuren. I "Ekol. zjivotn.". M., Sov. Nauka, 1979, s. 165-198.
78. Naumov N. Vargens biologi och praktiska betydelse. I "B. Gepner m fl: Sovjetunionens däggdjur". M., 1967:2:1, s. 146-193.
79. Neganov V. Vargen och dess betydelse som rovdjur i Permdistriktet. I "Biogeografija i krajevedenmie". Perm, 1977, s. 78-82.
81. Ovsiannikov N. Den sociala organisationen hos vargar och dess betydelse för individantalets reglering. Se "Vargens beteende". Elmhult 1984, s. 17-29.
84. Pavlov M. Om människoätande vargar. Ochotn. prostory, 1965:22, s. 106-114.
87. Petjenjuk A. Vargens inverkan på saiga-antiloperna i Chopjör-reservatet. I "Ekol. osnovy ochr. i ratsion. ispolzov. chistjn. mlekopit.: Mat. Vsjesoj. sov.". M., Nauka, 1979, s. 131-132.
88. Peskov V. Poedinok. Komcomolskaja pravda, 1979, 18 febr.
90. Pimlott D. Predation and productivity of game populations in North America. Trudy IX Mezjd. congr. M. 1970, p. 63-73.
91. Postnikov S., Teplov V. Om förändringar i vargens ekologi och hårdare vargbekämpning i Europa-delen av RSFSR. Tr/Okskovo gos. zapovednika, 1960:3, s. 56-5.
93. Priklonskij S. Ett försök att värdera stora rovdjurs kvantitativa inverkan på klövvilt i europeiska Sovjet. I "Ekol. osnovy ochrany i ratsion. ispolz. chistjnych mlekopit.: Mat. Vsesoj. sovestjanija", M., Nauka, 1979, s. 56-58.
94. Pojarkov A. Drag i vargens beteende, klarlagda vid spårning. Se "Vargens beteende", Elmhult, 1984, s. 17-29.

96. Rukovskij N., Kuprijanov L. Några särdrag i vargens näringsupptagning på Onega-halvön (vid Vita havet). Zool. zjurnal, 1972:11, s. 159.
97. Rusakov O. Särdrag i vargens födoval i norddelen av Pskov-distriktet. I "Ekol. osnovy ochr. i ratsion. ispolzov. chistjn. mlekop.: Mat. Vsesoj. sov.". M., Nauka, 1979, s. 132-134.
98. Rjabov L. Vargen i skogarna kring floden Chopjor. Biol. MOIP. Otd. biol., 1973:78, s. 22-
99. Rjabov L. Nya fakta om vargen och dess hybrider med hund i Voronezj-distriktet. Biol. MOIP. Otd. biol., 1978:83:3, s. 30-45.
101. Rjabov L. Beteende hos frittlevande förvildade strykande hundar och varg-hund-hybrider. Se "Vargens beteende". Elmhult 1984, s. 66-72.
102. Rykovskij A. Egenheter i vargens beteende i Vitryssland. Se "Vargens beteende". Elmhult 1984, s. 48-53.
103. Sabenejev L. Vargen. Priroda, 1877, kn. 2, s. 227-331.
104. Semjonov B. Vargen i Archangelskdistriktet och dess utrotning. Archangelsk 1954. 57 s.
107. Semjonov B. Vargen angriper. Ochota i ochotn. chozj., 1980:8, s. 4-5.
108. Semjonov-Tian-Sjanskij O. Vildrenen på Kolahalvön. Tr/Lapl. gos. zapovednika, 1948, s. 3-90.
109. Sludskij A. Problemet rovdjur-bytesdjur i Kazachstans jakthushållning. Tr/IX Mjezjdun. kongr. biol.-ochot. M. 1970, s. 467-470.
110. Sokolov A. Vargen. M. Zagotizdat, 1951. 88 s.
112. Solomatin A. Vargens ekologiska nisch i Usmanskogen. I "Ekol. ochr. i ratsion. ispolzov. chistjn. mlekop.: Mat. Vsesoj. sov." Mat. Vsesoj. sov". M., Nauka 1979, s. 140-14.
116. Syrojetjkovskij Je, Rogatjeva E. Djurvärlden i Krasnojarområdet. Krasnoj. kn. izd., 1980. 274 s.
118. Sysojev N. Djurvärlden i Valdimirdistriktet (jaktbart vilt). Jaroslavl, 1970. 291 s.
119. Turin N. Jaktlagar. Priroda i ochota. M. 1889. 219 s.
122. Filimonov A. Vargens möjliga selektiva roll under saiga-antilopernas kalvning. I "Ekol. osnovy ochr. i ratsion. ispol. chistjn. mlekopit.: Mat. Vsesoj. sov." M., Nauka, 1979, s. 142-143.
123. Filonov K. Principer för reglering av djurbestånd i reservat. I "Puti i metody ration. ekspl. i povysj. prod. ochotn. ugodij: Tez. dokl.". M., 1978, s. 81-82.
125. Formozov A. Golov B. Vargens skadegörelse på tamdjur i Ural- och Gurjev-distrikten. Biol. MOIP. Otd. biol. t. XXX:1, 1975, s. 108-116.
130. Jazan Ju. Vad hotar älgen? Priroda, 1961:1, s. 69-71.
134. Allen D. How wolves kill (Hur vargen dödar). Nat. Hist., May 1979, s. 46-50.
135. Burkholder B. L. Movements and behaviour of a wolf pack in Alaska. - J. Wildlife Manag., 1959. V. 23., pp. 25-29.
136. Filonov C. Predator-prey problems in nature reserves of the European part of the RSFSR. J. Wildlife Man., 1980:44, pp. 389-396.
137. Harrington-Mech. Wolf howling and its role in territory maintenance. Behaviour, 1979:68, No 3-4. pp. 207-249.
- 138-140. Skrifter av Mech 1970, 1977 och 1977.

Utdrag ur Godenhjelm Uno:

***"Minnen från vargären i Åbo län 1880-82".
Helsingfors 1891***

"" I Wellna by af Nykyrko socken - Åbo län - inträffade den 15 januari 1880 kl. 1 på dagen den upprörande händelsen att då skräddaren V. Hörnbergs 8-åriga gosse gick öfver gården, grep en varg barnet i sitt gap och bortsprang dermed i skogen, der odjuret, sannolikt med andra sina kamrater, sönderref och delvis uppslukade dess kropp.

Modren och grannarna hittade på $\frac{1}{2}$ verst (km) afstånd först barnets högra fot, afbiten - derefter ytterligare på 1 verst afstånd venstra handen och högra handens fingrar jemte en del af flata handen. Venstra öfverarmen och venstra skuldran voro uppätta. Ytterligare ett stycke framåt påfanns hufvudet, bröst och rygg, allt det öfriga var uppätet.""

"Då man i tidningarna läste denna, för tillfället en hvar uppskakande notis, kunde ingen ana att denna fasansfulla tilldragelse skulle efterföljas af många dylika, som tidningarna skulle ha att omnämna förrän de sista af de barnätande vargar, som uppträdde här, hade bitit i drifvan, och allra minst trodde det stackars folket i näjden, att deras skogstrakter skulle förvandlas till en för dem den sorgligaste kyrkogård förrän detta var gjort.

Se här förteckningen öfver illdåden enligt rapporterna till guvernören i länet.

1880

- 15 Januari. I Nykyrko socken, Wellna by underlydande torp togs (dödades) förre sjömannen Karl Wilhelm Hörnbergs $8\frac{1}{2}$ år gamle son.
- 23 April. I Letala socken på ett till Wiikais by hörande torp togs Peter Samuelssons $2\frac{1}{2}$ års gamla flicka.
- 25 April. I Nousis socken på Topomäki torp, underlydande hemmanet Tasanen i Kaitarais by togs drengen Matts Wilhelm Johanssons 7 års gamla flicka.
- 26 April. I Wirmo socken vid en stuga i Kukkola by togs Gustaf Helins $2\frac{1}{2}$ års gamla barn.
- 15 Maj. I Brunkkala kapell togs torparen Jakob Lalvas 3 års gamla flicka invid ett torp i Karviaisby.
- 3 Augusti. I Wirmo socken, Nihattula by, togs garvaredottern Anna Lindberg, 10 år gammal.
- 7 Oktober. I Haliko socken till Kovery by hörande stuga togs på allmänna landsvägen bleckslagaren Matts Granfors $5\frac{1}{2}$ års gamla flicka.
- 6 Oktober. I Pemar socken, Taatila by, togs inhyseqvinnan Eufrosyne Johansdotters $4\frac{1}{2}$ års gamla flicka.
- 15 Oktober. I Wehmo socken togs torparens Henrika Gröönroos $5\frac{1}{2}$ års gamla son vid ett skogstorp under Meerijärvi säteri.
- 22 Oktober. I Haliko socken Waskis bohl och Kierla by togs 9-åriga flickan Ida Gustafsdotter, *men slapp undan med ett bett i låret.*

1881

- 14 Maj. Bonden Wilhelm Mattssons Wähätalos ifrån Kytöis by i Nousis socken 6 års gamla son Johan Wilhelm, togs några famnar ifrån hemmanets åbyggnad och uppåts.
- 15 Maj kl. 10 f.m. Torparen Gustaf Hellströms ifrån Heikkilä Maula hemman underlydande torp i Kalela by och Karjala kapell 4½ års gamla flicka Mathilda Josefina togs från gården under lek med sina syskon och uppåts.
- 10 Juni. Torparen Mats Mattsson Leipsiojas ifrån Kärry bys utmark Nousis socken på 10 året gamla son Maurits togs under vandring till en beteshage efter en häst och uppåts.
- 29 Juni. Torparen Johan Michelsson Niitymaas å Nitymaa under Moisio hemman i Nihattula by, Wirsmo socken, lydande torp, 5½ års gamla son Gustaf, som jemte andra barn vallade kreatur, togs af varg och hittades nedgräfd i ett kärr; benen och ena armen hade blifvit uppätna.
- 15 Juli. Torparen Matts Mattsson Väliweraja ifrån Santamala by i Nousis socken nära 7 års gamla son Johan Wilhelm togs omkring kl. 6 på aftonen ungefär 10 famnar ifrån Hakala torp i Paijstanoja by, der han vistades hos sin farbror; endast öfre delen af kroppen hittades, 1 verst (km) från torpet.
- 22 Juli. Torparen Isak Hartmans ifrån Wehmalais by i Karjala kapell 8 år och 10 månader gamla son Gustaf Alexander bortfördes af vargar, då han med sin ett år yngre broder plockade bär i skogen.
- 31 Juli. Bonden Gustaf Adolf Åkermans ifrån Lavomäki enstaka hemman i Wahto kapell nära 3 års gamla son togs af en varg under kyrktiden ifrån lägenhetens gård och påfanns några benskärfvor och delar af inelfvorna en verst från gården.
- 3 Augusti. Torparen Ludvig Savéns från Pehtsalo by i Letala socken 8½ års gamla dotter Mathilda, som var med sin 10 år gamla syster för att driva boskap till en på 1½ vest ifrån torpet belägna äng togs, enligt systemens uppgift af en "späckig varg". Kroppen hittades, men ena benet var uppätet.
- 15 Augusti. Torparen Gustaf Nummelins ifrån Kalela by i Karjala kapell på 5:t året gamla son Oskar togs af varg då han var i sällskap med sin moder. Kroppen hittades den 17 gömd mellan tvänne träd och sorgfälligt öfvertäckt med mossor, för öfrigt oskadad utom några stora sår efter vargbetten.
- 10 September. Torparen Ulrik Forsströms från Waldela by i Wirmo kapell på 5:te året gamla son togs af varg ½ verst från hemmanet och hittades liket därstädes illa sargat; begge benen voro borta, det ena hittades nära intill kroppen; nedgräfd en fot i sanden.
- 1 Oktober. Inhyesmannen Karl Karlsson Santalas, från Lukkarla hemman i Kukkola by i Wirsmo s:n 8 år och 4 månader gamla son togs, då han var för att hemta vatten från en 35 famnar från stugan belägen brunn. Kläderna och inelfvorna samt några ben hittades.
- 31 Oktober. Förre drengen Johan Johanssons på Köykkä Laittis by vid allmänna landsvägen belägna torp i Wehmo s:n 6 år gamla flicka Alina togs kl. 4 e.m. af varg vid förstugudörren till sitt hem. Vargen påstås ha varit i sällskap med tvänne andra, som stannat på afstånd. Delar af barnets kropp och inelfvor hittades vid anställd efterspaning.
- 7 November. Arrendatorn af Lunka hemman i Askaais by, Wahto kapell, Frans Grönroos 5 års gosse Karl Oskar togs af varg vid ladugården, der han uppehöll sig med en mindre broder. Två verst därifrån hittades han med nedersta delen af kroppen genombiten."

*

Om jakten på de människoätande vargarna skriver Godenhjelm på s. 22:

"Den 10 december 1881 ryckte major Thuring ut i fält med 9 lukascher och 15 gardister. (Lukascher = vargjägare från Pskov i Tsar-Ryssland.) Planen var att manskapet i tre afdelningar, bestående af 3 lukascher och 5 soldater, skulle placeras på olika trakter och operera självständigt.

Den 2 januari 1882 lyckades lukaschen Ivan Paklja, södra afdelningen, i Nousis Kytöis by ringa ett vargpar, hvilket att dömma af de ovanligt stora spåren, antogs vara de för barn farliga vargarna. Vid afdrivningen sköt Paklja honan, ett ovanligt gammalt djur, med utslitna tänder och raggig, smutsgul päls. Hanen, en stor best, blef påskjuten af f.d. stabskapten Tarasevitsch och undkom då, men bet i drifvan 12 dagar derefter genom förtärandet af gift, utsatt i Wirmo."

I den intensiva jakten i Åbo län 1880-82 deltog många andra och flera vargar sköts. Men det antogs att det ovannämnda var barnadödarna. Efter denna storjakten upphörde vargangreppen på barn i Åbo län.

Påminnelse: Som framgår av s. 6 uttalade "Finlands vargexpert nr 1", professor Erkki Pulliainen, om dessa 22 barns död, i tidningen Land 1985:6: "Barnens försvinnande kan lika gärna ha haft andra orsaker /än vargangrepp/". Jag efterlyste vad han avsåg, men Pulliainen svarade inte.

10 jan. 2001

Samtliga medlemmar i Riksdagen

***Vargen i Rovdjursutredningen* SOU 99:146 -
*en vilseledande partsinlaga?***

Av fil.dr Elis Pålsson - icke jägare, icke boskapsägare

Som Sveriges ledande vargexpert räknas sen 30 år fil.dr Anders Bjärvall. Han var Naturskyddsföreningens - SNF:s - intendent 1967-72, fick forskartjänst vid Naturvårdsverket 1973 och är sen många år chef för dess rovdjursprojekt. Rovdjursutredningens huvudsekreterare Sören Ekström är icke biolog. Vid hans sida placerades därför Bjärvall såsom främste sakkunnig. Han blev därmed huvudansvarig för vad Utredningen anför om vargen.

Sverige-Norge har samma varg som Ryssland, världens vargrikaste land. På försummad jakt under II världskriget fanns i Sovjet år 1950 ca 200 000 vargar. Trots vakthållning var deras skadegörelse på boskap våldsam. Även människor angreps och många barn dödades. Jakt med alla medel och premier för död varg sänkte antalet kraftigt - 50 000 vargar inom f.d. Sovjet uppgavs på 1990-talet. **/Tillägg 3003.** Men minskad jakt har enligt inventering föranlett våldsam ökning - och minst 100 000 vargar enbart i Kazachstan. Se "Jakt & Jägare" 2001:12/.

Under Bjärvalls intendentstid startade SNF 1971 "Projekt Varg". I sin propaganda skrev SNF: "Naturlig tillväxt av varg i Sverige är inte tänkbar. För att återfå en livskraftig vargstam återstår endast inplantering". Som lämpligaste område angavs ***Värmland*** med omgivningar. I SNF:s årsbok 1999 skriver Utredningens expert, SNF:s intendent Klas Hjelm: "Under 1965-78 kan vargen anses ha varit försvunnen bortsett från enstaka förbiströvande individer." Han gläder sig över att på 1980-talet en "fast vargstam med föryngring åter har etablerats i landet". "Etablerats" betyder "blivit upprättad" - inte "har uppstått" /naturligt/.

Hur det gått till har civilingenjör Lars Toverud i Oslo noga studerat. Han skriver i Nationen 15/5 00: ***"Det er satt ut ulv systematisk i grensestrøkene i Norge-Sverige - siden 1976."*** Han menar att 80-100 vargar dött där, de flesta genom befolkningens försorg. Enligt Bjärvall återstod en varg (hanne) i Sverige 1981. Trots detta rapporterade experterna 22/3 00 cirka 90 vargar i Sverige-Norge. Utan inplantering - som Bjärvall och övriga vargvänner ***totalförnekar*** - vore detta världsrekord i förökning, hävdar Toverud, som också skriver: ***"Ulvedebatten preges av løgner, fortelser og uredelighet."***

År 1976 kom SNF:s 48-sidiga ***"Rapport från Projekt Varg" - en redogörelse för SNF:s femåriga förberedelser för vargutsättning.*** Allmänheten hade betts stöddja med pengar, i djurparker hade vargarna dubblats, 7 uppfödningshägn hade blivit 14, och man närmade sig 100 extra vargar. Sovjet hade kontaktats för vargköp. Från Naturvårdsverket hade Bjärvall besörjt stora enkäter om utplantering (publicerade 1977).

Vargfrämjarna i Sverige-Norge samarbetar. De kontrollerar alla viktiga poster inom forskning och samhällets beslutsfunktioner om varg, och de svenska har besörjt stöd av medias flertal.

De har bakom sig internationella vargfrämjarorganisationen The Wolf Specialist Group - stiftad i Stockholm 1973 - och Världsnaturfonden, WWF, som gett stora penningstöd. De driver media-kampanjer inför politiska beslut. Dagens Nyheter 2/1 01 meddelade att på initiativ i svenska Naturvårdsverket fick norska Miljöverndepartementet över 1000 svenska protester mot avsikten att i Hedmark fylke avliva ett antal vargar som svårt skadade fårskötseln. Osant skrev Expressen över en helsida samma dag med anledning av Rovdjurs-propositionen: "Nu utrotas våra sista rovdjur".

Norska vargälskares otroliga makt framkom redan 1987 när norska naturvårdsverket utgav min översättning från ryskan, *"Ulvers næringssøk og mennesket"*, skriven av Michail Pavlov, medlem av Vetenskapsakademins rovdjursavdelning. Pavlov rapporterade bl a att 26 barn vargdödade i Kirovdistriktet 1944-52. I flera media påstod icke ryskkunniga vargvänner att översättningen var "subjektiv", underkände Sovjets vargforskning och biologiska forskning överlag, och kallade översättningens norske initiativtagare och mig för "rovdjursfascister". Vargälskarnas "Våre Rovdyr" 1988:1 skrev att "Ulvers næringssøk" var "et av de mest groteske eksempler på rovdyrhets", och "en grov krenkelse av forskningsetiske normer". *Via Miljødepartementet fikk de stoppat dess distribution, de begärde redan utsända exemplar återkrävda och att naturvårdsverkets chef Helge Vikan och dess skriftansvarige forskare Ole Sørensen p g a utgivningen skulle avlägsnas från sina befattningar. Vargfrämjarna krävde att alla skrifterna skulle "bli destruert" - och enligt Vikan försvann de från naturvårdsverket. Se Nationen, Oslo 25/4 00.*

Efter över 12 år, då Stortinget åter ska besluta i vargfrågor, granskades myndigheternas hantering av "Ulvers næringssøk" av norske *juridik-professorn C. A. Fleischer*. Han skriver 7/4 00 att *tilltagen var rättsstridiga och hindrade demokratisk åsiktsbildning*. Kort citat:

"Offentliga organ ska besörja information till allmänheten och Stortinget, som har rätt och plikt att besluta på basis av försvarlig framställning av alla sakens sidor. *Det är inte rätt att överstyra debatten och de politiska organen genom att bara upplysa om sakens ena sida eller bara det som talar i en bestämd riktning.* - - Eventuell brist i upplysningar och värderingar ska bemötas genom saklig information, inte genom att frånta Stortinget och allmänheten insikt i föreliggande material. - - *Minner om diktaturers undertrykkelse av informasjon og debatt, og om bokbrenningen da Pavestolen med inkvisisjonen og andre maktmidler forsøkte å hindre den frie meningsbrytning.*"

Hade professor Fleischers kritik lika gärna kunnat gälla svenska vargvänners agerande och Rovdjursutredningens undertryckta vargupplysning till allmänhet och beslutare? Se fortsättningen!

År 1984 översatte jag "Vargens beteende" - 11 ledande ryska forskares rapporter, utgivna av professor D. Bibikov i Moskva 1980. Det skrevs att vargen var ett problem, och att även människor dödade. Pavlovs rapport var inte med (kom 1982). I pressen 15/12 1984 uttalade Bjärvall /oriktigt/: "Det är icke i något fall styrkt att vargarna i centrala Sovjet verkligen har anfallit människor", och att han "inte var alls övertygad om hållbarheten i övrigt i rapporterna. De verkar ha tillkommit för att inför sovjetisk publik rättfärdiga den stora vargavskjutningen".

Den vargglade Bjärvall tror alltså att forskarna har serverat *falska* resultat som diktaturens herrar behöver för att inför vargälskande undersåtar "rättfärdiga" sin kamp mot vargplågan. *Den väldiga vargavlivningen skedde på befolkningens enträgna begäran, för att rädda boskap, värdefullt vilt, få bort rabiesvargar - och freda människor.*

I SNF:s Sveriges Natur 1985:1 underkände den Bjärvall närstående Stefan Jonsson forskarrapporterna från världens vargrikaste land. Han var ansvarig för SNF:s "Projekt Varg", då det startades och Bjärvall var i SNF:s ledning. Jonsson skrev: "Vargens beteende är ett dråpslag mot försöken att föra en seriös och faktaunderbyggd debatt om vargens biologi och existensberättigande". Han kallar forskarnas arbeten "pytt i panna, vari det är omöjligt att skilja sanningen från

subjektiva uppfattningar och gamla myter", och för "dåligt redigerad antivarg-propaganda". Vargvänner sörjde för att vargen förklarades ofarlig på mjölkkartonger och i tv:s "Mitt i naturen".

Mina motmälen sända till organ vari Bjärvall och Jonsson hade gjort ned de ryska forskarna publicerades inte. Men jag fick god kontakt med professor D. Bibikov i Moskva. Han sände bl a Pavlovs bok "Volk" (Vargen) av 1982 och sin egen stora "Volk" av 1985. Till Bjärvall skickade jag vad Bibikov skrev om vargens farlighet (och fick ett litet svar). **Sammandrag från Bibikov:**

Det är inte lämpligt att sprida uppfattningen att Eurasiens vargar är ofarliga för människan. I deras försvarsbeteende inför en obekant människa ingår både aggression och ängslan. Av 22 tvååriga djurparksvargar visade 6 aggression, 9 svag sådan och 7 ingen. **En anföll alltid. Bibikov anser att 30 % av Centralrysslands vargar kan angripa människor.** Att de inte gör det beror enligt honom och Krusjinskij /1980/ på medfödd rädsla för människan. Om inte rädslan tar överhanden kan de anfalla. **Vargar är rädda för män, mindre för kvinnor, men inte för barn.** Kozlov /1968/ och Zverev /1980/ har funnit att även rabiesfri varg sällsynt angriper människor. **Bibikov: Varg som inte jagas slutar att frukta människor. Därför är ständig hård jakt nödvändig för att skydda boskap och människor, även om angrepp på människor är sällsynta.**

Inget av detta nämns i Utredningen. De biologiska experterna Hjelm (SNF) och Nyman (WWF) vill ha vargen totalfridlyst (s. 295-296).

I den av Bjärvall underkända "Vargens beteende" (1984) anger jag 50-talet översatta titlar på vetenskapliga ryskspråkiga arbeten om vargen. I min översättning 1987 av Pavlov för norska naturvårdsverket finns 135 /sänd till Bjärvall 23/9 87/. Bjärvall bör känna till Bibikovs "Volk" (Vargen) av 1985, som upptar 628 ryskspråkiga utgåvor - och Pavlovs "Volk" av 1990 med 234.

Men Utredningen förtiger all den väldiga ryska varglitteraturen. Allmänhet och beslutsfattare får inte veta att forskare i världens vargrikaste land skrivit om varg! Regering och Riksdag har inte fått beställd allsidig utredning av vargfrågan - men vargälskares önskedrömmar och verklighetsfrämmande tyckande i stort övermått.

Nonchalansen mot Ryssland/Sovjet är slående under **"Rovdjurspolitik i andra länder", s. 117. Det avfärdas på 10 rader - det 378 respektive 500 gånger mindre Estland får 22! Om varg sägs att den finns i hela Ryssland, att den jagas och att det betalas skottpremier. Inget mera. Uppgifterna om Ryssland lämnar Världsnaturfonden - världens övergripande vargälskarorganisation. Varför? Övriga länder har ju genom egna organ fått lämna uppgifter om sig själv.**

/Tillägg 2003: Varför skrivs inte ett ord om de självständiga stater som uppkom när Sovjet upplöstes - Vitryssland, Ukraina, Kazachstan osv, flera med väldiga vargstammar?/

Vargen i USA-Kanada - av annan ras än i Norden-Ryssland/Sovjet och som bara kan nå hit genom inplantering - och transport över hav - ägnas 45 gånger större utrymme än Rysslands. Utredningen har besökt USA-Kanada. Varför inte närbelägna Ryssland - med vår varg?

Jägarnas Riksförbund inbjöd i aug. 1999 Utredningens många medlemmar att i Södertälje åhöra redogörelse för rovdjursläget i Ryssland av ordf. i Ryska Jägarsällskapet, dr Aleksander Ulitin. **En kom - juristen och sekreteraren Ingman.**

Jag finner **inget i Utredningen om vargen såsom spridare av den för människa och boskap livsfarliga rabies. Ryska forskare har skrivit mycket. Inget om livsfarliga dvärgbinnikemasken. Den sprids massvis med vargens avföring; mikroskopiskt liten kan den finnas på vilket skogsbär som helst.** Båda är nyligen påträffade hos varg i Finlands gränstrakter mot Ryssland.

Utredningens biologer kräver minst 500 vargar i Sverige - påstår att de 200 föreslagna betyder inavel och undergång. Den 12/10 95 innehöll Sydsvenska Dagbladet en stor TT-artikel om att

"Våra vargar har överlevt trots inavel". Den är baserad på *M. Merolas nya forskningsrön publicerade i Conservation Biology, USA. Enligt dessa tål flera rovdjursarter stark inavel. I artikeln säger intervjuade genetiker R. Andrén i Stockholm att vargar kan "vara bara några tiotal och leva vidare i tusen år"*. På över 30 sidor i Utredningens "Bilagor" *teoretiserar 5 experter om "livskraftiga" rovdjursstammars minsta storlek om inavel ska undgås. På s. 68 påstår de att de utfört en "vetenskaplig bedömning" som måste respekteras. På s. 89 står: "Långsiktigt - - krävs minst 3000-5000 vargar i Sverige! Merola nämns inte. /Tillägg 2003: Till ön Isle Royale I USA kom 1948 en varghanne och två honor. Alla vargar där härstammar från dem. Inga ärftliga missbildningar märks. Sjuka djur slås ut i naturen. Se Rehbinder i Allt om Jakt & Vapen, 03:2-3./* Allmänhet och beslutsfattare tror överlag att inavel alltid är förödande, eftersom det sagts i århundraden. Sitt bästa för att vidmakthålla uppfattningen tycks Utredningen göra.

Genom sin makt över media - vilken naturredaktör är inte "vargkramare"? - har vargälskarna i 30 år kunnat sprida *osann vargpropaganda*. Motlägg publiceras sällan. /Tillägg 2003: År 1997 ville en redaktör för radions Vårt att veta i P1 sända en intervju om varg med mig. Han fick ett manuskript tillsänt som han godkände, trots att det baserades på Pavlovs bok. Dagen före sändningen ringde han och sa att hans chef läst manuset, men sagt att ett program på detta underlag kunde inte sändas, varför det fick inställas./

Vargens totala ofarlighet för människan tjasas inte bara av vilseförda tyckare. *I radions P 1 6/12 00 sade dr Sven Jakobsson vid Stockholms universitet, medverkande i programmet som expert: "Det är mycket-mycket svårt att hitta dokumenterade vargangrepp på människa." Ingen sade emot doktors lögner!*

Ett motlägg av mig togs inte in i Aftonbladet, trots att jag bifogade min översättning "Ulvers näringssök" och ringde insändarredaktören. Jag skrev kort att Pavlov 1990 detaljerat hade redovisat hur *26 barn vargdödades i Kirovdistriktet 1944-52, två kvinnor i Postavskij 1980, och att USA-forskaren Mech, vargvänners idol, medger att i Indien dödades många barn 1996. Vidare att det är klarlagt att en 6-åring i Prjasja i Karelen dödades 1999, biologen Tricia Wyman i Kanada 1996. Och att det finns många välutredda rapporter om skadade personer efter 1970, och om 100-tals i äldre tid.*

Pavlov återger 1990 efter ryska Nedelja 1986:28 att vargar i Bihar i Indien dödat 105 och skadat 100 personer av en fattig vapenlös befolkning, mest barn. *Förnekad av vargvänner*. Norska TV 2 meddelade 1998 att i Hazaribag i Indien vargdödades 92 barn 1989-95. Även förnekad.

Här är *två* av Pavlovs väldokumenterade beskrivningar av hur *26 barn vargdödades i Kirovdistriktet 1944-52. Händelserna är alla avvisade av Bjärvall och enligt vargälskare "skrönor"*.

Den 11 juli 1952 kl. 12 plockade några barn svamp 1 km från byn Karmanov. *En varg anföll Vitalij Isjutinov, född 1947, och släpade honom till skogen. Han återfanns uppäten från fötterna till midjan. - - Den 12 augusti kl. 13 bortförde en varg 6-åriga Lidija Tupitsyna från en grupp bärplockande barn. Av Lidija fann man en arm, ett ben och inälvorna.*

Alla Pavlovs rapporter finns i min "Ulvers näringssök". Norska vargälskare gjorde sitt bästa för att hindra skriftens utläggning på Internet under "Rovnett. org". (Jag fick ingripa.)

TV 5 skulle 25/12 00 kl. 12 sända om vargar i serien "Människojägarerna". Utan förklaring utbyttes programmet om vargar mot krokodiler. Vem fann det olämpligt att röja vargens matvanor?

På Utredningens s. 80 medges att 76 barn vargdödades eller skadades i Indien 1996. Det förklaras av återopade, ej namngivna forskare bero på att regeringens ekonomiska ersättning för vargdödade barn frestade fattiga mödrar att medvetet försumma barnens tillsyn! Är inte detta mordanklagelser? Utredningen skriver "vargursäktande" att "det tycks ha rört sig om bara en varg"

- - och att tillgången på bytesdjur var mycket dålig". Vet inte Bjärvall-Hjelm-Nyman att i (svenska) Vetenskapsakademins "Ambio" 1999:2 skriver indiske forskaren K. S. **Rajpurohit att "det är otänkbart att indiska föräldrar avsiktligt skulle lämna sina barn att dödas av vargar" - och att 5 vargflockar på 1980- och 90-talet i 63 byar dödade 112 och skadade 100-tals barn?**

I Utredningens direktiv står: "Det ska vara möjligt att bedriva djurskötsel där det förekommer rovdjur". Bör betyda "ha betesdjur". Utan vargsäkra hägn lär det bli ekonomiskt omöjligt med 200 vargar - och garanterat omöjligt med "minst 500 vargar" som Utredningens **verklighetsfrämmande biologer påstår vara genetiskt nödvändiga. Bakom står SNF och WWF med samma krav.**

Men dessa båda organisationer har också - helt riktigt - funnit att bara betesdjur kan rädda våra sista ängar och hagar. Ur SNF:s lyriska utläggningar i dess broschyr år 2000: "Det artrika odlingslandskapet har formats under årtusenden. - - Rädda mångfalden - - Vi vill att våra barn och barnbarn också ska få njuta av gullviva och sånglärka." Men den räddande betande boskapen är dåligt lönsam och försvinner snabbt - därmed också de artrika markerna. Därför tigger WWF i helsides annonser pengar att ge dem som vill fortsätta med betesdjur. Se ICA:s "Buffé" 2000:3!

Vem törs sända barn eller boskap till ängar och hagar med "minst 500 vargar" strykande fritt och härjande? Ja ens med 200? Strövargar ingår i vargens spridningssystem, kan förflytta sig 12-15 mil per dygn och slår till oberäkneligt. Enligt sin natur söker varg lättfångade byten. Det är **tamdjur - som massdödas och lemlästas. Och vargen betraktar även barn som mat!**

Vargsäkra hägn blir nödvändiga kring nästan alla betesdjur - och kring barn som "upplever den fria naturen"! Lars Cederlöf i Åseda har 160 vinterfår. Det uppges kosta 850 000 kr att vargsäkra deras betesmarker. Därmed blir driften totalt olönsam. I Gusum räddar Emil Ottossons 100 vinterfår gamla småbruks ängar och hagar från att förintas. P g a ägosplittring och många småvägar **krävs 24 km vargstängsel. Det går på 2 miljoner - vore ekonomiskt vansinne att upprätta. Tillsyn och underhåll tillkommer.**

Vargälskarna vill ordna "lönsamhet" - genom skattebetalarna! Förstår inte WWF och SNF att deras verklighetsfrämmande vargromantik skadar deras på många områden goda arbete? En norsk vän sade till mig 1987: "**Ulveelskerne har idiotiserat naturdebatten**".

Dit varg nått har allmän ängslan nått. Denna sprids när antalet vargar ökar och sanningen uppenbaras - oavsett vad aningslöst folk sagt vid enkäter. **Om varg inte jagas söker den enligt rysk erfarenhet byte även inne i bebyggelsen.**

Östfold fylke, kring Halden-Moss i Norge, lite större än Dalsland, "uten villmark", har nyligen drabbats av **tre vargflockar. Där har 11 000 kvinnor skrivit på listor mot varg. Fylkesmannen (länsstyrelsen) vill inte ha varg, och inte kommunerna, vilka i september 2000 utgav "Rapport om ulv i Östfold"**. Den ger fakta som saknas i Rovdjursutredningen - om nya livet i bygder som påtvingats varg. Där massdödas och lemlästas får och annan boskap, hundar dödas vid jakt, de vilda hjortdjuren och harar försvinner, allmänheten vågar inte längre gå i skogen, barn vaktas och ledsagas ständigt.

/Tillägg 2003. Men skulle man tro Rovdjursutredningen så är detta inte verkligheten. På s. 91 står att enligt Naturvårdsverkets undersökning 1998 "sade ca 90 % av tamdjursägarna i vargområden att de kan acceptera varg i närheten av platsen där de bor" - medan endast 44 % av tamdjursägare i allmänhet gör det./

Utredningens biologer, främst Bjärvall, är ansvariga för att kända fakta om vargen undanhållits och att uppfattningar sprids som leder till fel beslut. Särskilt belastande är att alla erfarenheter i Ryssland/Sovjet förtigs - världens vargrikaste land. Skulle ett arbete om II världskriget kunna förbigå Sovjetunionen? Vilken nytta har beslutsfattarna av allt spekulativt material

Utredningen fyllts med? Eller all verklighetsfrämmande statistik grundad på antaganden? Tål Utredningens totalkostnader att granskas av Riksdagens revisorer? Vad har vargen kostat landet direkt och indirekt sedan Projekt varg startades? /Tillägg 2003: I Allt om Jakt & Vapen 2003:2-3 beräknar prof. Claes Rehbinder att bara födan för en vild varg kostar mellan 70 000 och 110 000 kr om året. Alla tillkommande direkta och indirekta kostnader är långt högre./

Utan att uttömma ämnet slutar jag med ännu några frågor till Utredningens biologer. Vilka ekologiska skador har Sverige-Norge lidit av att i hundra år ha varit praktiskt sett utan varg? Ekologiskt bör vargar motsvara förvildade schäferhundar. Skulle ni vilja ha 500 sådana i markerna?

Varför påstås den eurasiatiska vargen vara utrotningshotad, när Ryssland (efter intensiv varg-jakt) ännu uppges hysa 50 000 djur. /**Tillägg 2003:** Antalet uppges åter ha stigit våldsamt. Bara f.d. sovjetrepubliken Kazachstan - enligt Utredningen icke existerande som vargland - befanns vid inventering 2001 hysa minst 100 000 vargar (Jakt & Jägare 2001:12). Hur många finns i Ukraina, Vit-Ryssland och alla övriga självständiga stater efter upplösningen av Sovjetunionen, **helt förtigna** som vargländer i Utredningen?/

Vilken positiv roll skulle ytterligare 500 vargar - promillen av rasens antal - spela här i kanten av utbredningsområdet? Varför påstås varg "höja livskvaliteten" hos vilda bytesdjur? Den tar vad den lättast kan ta - främst unga och oerfarna djur, men undviker sjuka och utmärglade. Detta enligt ryska erfarenheter och fil. dr E. Nyholms benmärgsprov på cirka 2000 rovdjursdödade renar.

Är inte talet om att varg behövs för att "reglera" hjortdjuren verklighetsfrämmande? Utan människans jaktmedverkan torde tusentals vargar krävas. Skulle de inte göra landsbygden obeboelig? Om människan reglerar hjortdjuren blir de värdefull föda. Inte om de görs till vargmat!

Varför motiveras alltid en större vargstam med att "vi har skrivit på Bern-konventionen"? Vilka "vi"? Skedde inte påskriften utan folkets hörande? Framdriven av vargromantiker, som ej heller då vågade upplysa om innebörden av att införa "en livskraftig vargstam" i områden som varit vargfria i över hundra år och har en befolkning som anpassat sitt liv därefter?

/Tillägg 2003. I rubriken till denna Riksdagsinlaga 2001 ställer jag frågan om Rovdjursutredningen SOU 99:146 vad gäller varg är en "vilseledande partsinlaga". Efter genomgången av alla undanhållna fakta svarar jag tveklöst JA./

Pavlov i norska "Jakt & Fiske" 1988:7 och 11 om den våldsamma skandinaviska kritiken av hans vargforskning

Som framgått anföll skandinaviska vargsvärmare Pavlov våldsamt och förlöjligande efter utgivningen av "Ulvers næringssøk og mennesket". Ur norsk press citerar *Jakt & Fiske* 1988:7 vargvänners yttranden om Pavlov, hans skrift (och mig Pålsson): "subjektiv oversettelse", "kvasi-vitenskapelig skrift", "meget uriktig og tendensiöst", "legendariske historier", "har intet med forskning å gjøre", "kan russerne biologi?", "Pavlov forstår ikke objektiv forskning", "siterer jaktskrøner", "ikke seriøs vitenskap", "Pavlovs arbeide hetspropaganda mot ulven", "uten førstehåndsdokumentasjon", "et sterkt ensidig propagandaskrift", "vandresagn", "oversettelsen må få konsekvenser for dem som har vært involvert", "utgivelsen må bli tilbakekalt og makulert". Osv.

Pavlov skriver 1988 i brev till mig (Pålsson) bl a följande, publicerat i *Jakt & Fiske* 1988:7:

"Jag är förbluffad över att Ni har måst tåla personligt obehag för publiceringen av "Ulvers næringssøk" och att folk begärs avskedade på grund av den. Vi hör ständigt att "tryckfriheten blomstrar" i Er press. Och så förföljes personerna bak översättningen av en rysk vargbok!

- - Det var inte spild möda att för skandinaver översätta ur boken av mig, medarbetare vid vad kritikerna kallar ett tvivelaktigt institut för yrkesjaktens främjande, och som bara tar order av (politiska) överheten - dvs inte ordentligt känner vargens biologi. Jag har vid detta institutet sen 1948 ägnat mig åt praktiskt vetenskapligt arbete och har publicerat över 150 vetenskapliga skrifter. Jag försäkrar att de rapporter om vargens farlighet för människan vilka har upprört vargens befrämjare står på fast dokumentarisk grund.

- - Protestanterna tycks inte förstå att en varghona kan bli ensam kvar i det område där hon fött sina ungar, om där blir brist på bytesdjur. Under våra förhållanden har detta varit vanligt. Då blir kadaver vid bebyggelsen och tamdjur hennes och ungarnas huvudföda. I länder där våra förhållanden inte uppkommit kan många inte inse, att vargarna är sådana som naturen och livsvillkoren där de lever har gjort dem. Många zoologer kan svårligen tänka sig att förhållandena kan göra vargar med ungar till förfärliga rovdjur. - - /som dödar barn och även vuxna/.

Vargfrämjare hos Er har tydligen inte heller förstått akademiledamoten Krusjinskijs forskningsresultat - att cirka 1/3 av de centralryska vargarna är aggressiva. Men jag tror inte att väst-europeiska och amerikanska vargar är det. Bilder av dem får mig att tro att de för länge sen blivit mer eller mindre uppblandade med hundar". ..

/Pavlov menar att kampanjen mot "naturpälisar" startats av djurskyddsreörelser i väst. Den väst-tyska pälshandeln har rapporterat till Sovjet om "antipäls-kampanjer". Han skriver/:

- - "Jag bör säga något om de moderna djurskyddsreörelserna. De har börjat i Västeuropa, dvs i ett utpräglat förbrukarsamhälle. - - Vi vet nu att dessa reörelser är inflytelserika i Skandinavien. - - De ger bekväm försörjning för en del personer. - - Händelserna i Skandinavien visar att olika länders jägarförbund bedömde läget rätt när de i slutet av 1970-talet i en översikt av 'antipälspropagandan' skrev att denna kommer att fortsätta.

Hos oss har man gått för långt genom totalskydd för isbjörnen och Fjärrans österns tiger. Följden av att de inte jagas är att båda förlorat sin rädsla för människor - - som de därmed då och då dödar. Avskjutning av enbart aggressiva djur hjälper naturligt nog inte. Det överdrivna skyddet av brunbjörnen har inte heller medfört något gott". - -

Pavlov sände dokument som ytterligare styrker att 26 barn vargdödade i Kirovdistriktet 1944-52.

Pavlov återkom i Jakt & Fiske 1988:11. Han omtalar att Sovjet-ambassaden i Oslo underrättat honom om den förlöjligande kritik han utsatts för i Norge. Han skriver mer om Antonina Grosjeva i Sjejn-Majdan i Mordvinien som 1978 överfölls av en varg, men lyckades gripa tag i djurets tunga, dra det mot sin bostad och där döda det med en dörrslå. Vargvännerna spred Pavlovs skildring av händelsen via norska media såsom det förment bästa beviset på att Pavlov drog vargskrönor. Originalrapporten av den aktade journalisten V. Peskov medföljde Pavlovs brev. Han skriver:

"För att belysa frågan om rabies eller inte hos angripande vargar använde jag i min bok Peskovs artikel om anfaller på Antonina Grosjeva. Det skedde på grund av min kännedom om honom, hans arbetsmetoder och hans ambitioner om att skriva sanningen. Huvudfrågan var: är alla vargar som angriper människor rabiesjuka? Jag kan inte tänka mig att Grosjeva hade överlevt så svåra bett av en rabiesjuk varg. - -

Vad jag förstår underkänner skandinaviska vargbeskyddare Krusjinskijs rapporter om att cirka 1/3 av centralryska vargar är aggressiva mot människor, därför att han inte undersökte vargar i frihet. De borde veta att bara genom att hålla vargarna i bur är det möjligt att observera deras aggression. - - Vargbeskyddarna bör studera Krusjinskijs arbete i original.

Mot min trovärdighet använder vargvännerna även att jag inte visar fotografier av vargdödade personer. Sådana bilder finns inte i vårt land. Inte av brist på fotoutrustning, ögonvittnen eller folk som har bekräftat tragedierna. Nej, därför att det i Sovjetunionen inte är skick och sedvänja att fotografera barn som dödade av djur. En bild av resterna av ett sådant barn skulle bli ett 'evigt trauma' för barnets mor och andra anhöriga. Skandinaviska vargbeskyddare lär inte förstå mig. Jag antar de är vana vid att fotoreporters flockar sig som kråkor på platsen för envar tragedi "...

Pavlov i sin bok "Volk" (Vargen) 1990 om den skandinaviska kritiken mot hans bok 1982 - dvs. "Ulvers næringssøk" 1987. Referat

På senare tid har i västländer inletts en "antipälspropaganda". Den fördömer att både vilda och uppfödda pälsdjur dödas. Särskilt angrips fångst med fällor. Propagandan sker i media, i filmer, på affischer och klistermärken, i broschyrer osv. Medvetet koncentreras den på politiker, skolor, varuhus, utställningar och diskussionsmöten.

Pavlov anför såsom exempel på verksamheten hos djurskyddsorganisationer hur hans bok "Vargen" av 1982 bemöttes i Norge och Sverige. Det gäller alltså de kapitel norska naturvårdsverket gav ut 1987 i översättning av mig under titeln "Ulvers næringssøk og mennesket".

Skriften upprörde särskilt medlemmarna i "Våra Rovdjur", då cirka 1000 i Norge och 1500 i Sverige. De arbetar mycket energiskt för att få vargen tillbaka i naturen.

"Våra Rovdjur" och 3 andra miljöorganisationer krävde i norska Miljödepartementet att skriften snarast skulle stoppas, vilket skedde, och dessutom att chefen för naturvårdsverket och en forskare skulle avskedas såsom direkt ansvariga för utgåvan ("denna komplott mot vargen").

"Ulvers næringssøk" blev känd över Norge genom press, radio och tv. Tidningen "Nationen" i Oslo öppnade en debatt med rubriker som "Vargexperter sprider skräckpropaganda" (30/7 87)

"Rovdjursstudier på galen väg", "Vargvänner vill inte veta sanningen", "Begriper ryssarna biologi?", "Vetenskap och politik i Sovjet" (18, 21, 24 och 26/8 87).

De första artiklarna ägnades mest åt att helt förneka vargens farlighet för människor. Det påstods att Pavlov saknade vetenskaplig grund, inte var objektiv och bedrev propaganda mot vargen. Skriftens huvudsyfte förklarades vara att sprida /den förment osanna uppgiften/ att också människor blir vargens offer, och att detta gjordes för att försvåra vargens återkomst.

I senare artiklar försökte man knyta vargdebatten till Stalin, som påstods ha tvingat vetenskapsmännen att inrikta sin forskning på att utrota vargen. Vissa vargkunniga i väst anklagades för att de trots kännedom om den sovjetiska vetenskapens ofria arbetsvillkor gjorde reklam för dess /osanna/ arbeten om vargen.

Zoologen Roar Solheim skrev i sin långa artikel "Vetenskap och politik i Sovjet": "Att blunda för att sovjetiska vargexperter förmås anpassa sig till politiken är naivt och omoraliskt". Han angrep den erkände rovdjursbiologen Ivar Mysterud och forskaren Ole Sörensen för deras medverkan i utgivningen av ryska arbeten, vilken påstods ha skett i bestämt syfte /för att skada vargfrämjandet/.

Pavlov refererar från Pravda 1/8 87 att vargfrämjarna i Norge och Sverige krävde att en norsk fjällbonde skulle straffas för att han skjutit en varg som härjade i hans boskap. Han hade minskat vargstammen! Pravda omtalade även att en svensk bonde straffats två år tidigare för samma. /Bör vara obegripligt i Sovjet och Ryssland./

Pavlov skriver att sovjetiska myndigheter från USA:s ambassad i Moskva redan 1980 fick förfrågningar om fångst av och jakt på pälsdjur i Sovjet. Ambassaden informerade samtidigt om att det förelåg ett lagförslag i USA om förbud mot import av pälsverk m m från länder som tillät tillverkning, försäljning och användning av djurfällor eller giftutläggning. Han kopplar detta till "anti-pälshandel-kampanjerna" i väst och dem i sin tur till djurskyddsåtgärder där. Pavlov skriver: "I vårt land finns som bekant inte några organisationer som hos allmänheten vill skapa 'intolerans' mot att bära naturpälsar. Det finns inte heller förbud mot fångst av pälsdjur med fällor."